Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Қишлоқ ҲАҚИҚАТИ

1990 йил 3 январь
ЧОРШАНБА
№ 2 (4.796).

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин.

ҲАМ ШАКЛАН, ҲАМ МАЗМУНАН ЯНГИЛАНИШ

ЎЗБЕКИСТОН ССР ДАВЛАТ-КООПЕРАТИВ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ КОМИТЕТИ РАИСИ ВАЗИФАСИНИ БАЖАРУВЧИ Р. И. КАРИМОВ БИЛАН МУЛОҚОТ

Мухбир: — Рустам Иброҳимович, сиз яқинда ташкил этилган агросаноат комплексини бошқаришнинг янги органи раиси вазифасини бажараяпсиз. Муштарийларимиз сиз билан яқиндан танишиш ниятида эканлиги табиий. Ўзингиз ҳақингизда сўзлаб беришингизни илтимос қилмоқчимиз. Маълумки, сиз «Ўзбекистон ССР беш йиллиги» совхозининг директори эдингиз.

Р. И. Каримов: — Ўзим ҳақимда нима дейишим мумкин? Ёшим элликда. Тошкент қишлоқ хўжалиги институтини битирганман, мутахассислигим — агроном. Институтда ишлаб чиқариш амалиёти бўлимининг мудири, район ижроия комитетининг раиси ва ниҳоят «Ўзбекистон ССР беш йиллиги» тажриба хўжалиги директори лавозимларида ишлаганман. Мен колхозлар ва совхозларнинг раҳбарлари жуда қийин шароитларда ишлашини бошимдан ўтказганман. Уларга кўпроқ ишонч билдириш, уларни ҳамиша ғамхўрлик билан қуршаб олиш зарур деб ҳисоблайман.

Мухбир: — Ўзбекистон ССР Агросаноат давлат комитетини Давлат-кооператив қишлоқ хўжалиги комитетига айлантиришнинг сабаби нима? Бу шунчаки лавҳаларни ўзгартиришми ёки бошқарувни такомиллаштиришми? Бошқа республикаларда ҳам шунга ўхшаш бошқарув органлари мавжудми?

Р. И. Каримов: — Озиқ-овқат программасини амалга ошириш билан боғлиқ бўлган агросаноат комплексини такомиллаштириш масалалари қулай усулларни ҳамиша қидириб боришни тақозо этади. КПСС Марказий Комитети, СССР Министрлар Совети ва республика партия ва совет органлари қабул қилишган қарорларга кўра сўнгги тўрт йил мобайнида республика агросаноат комплексини бошқаришни такомиллаштириш масаласи уч марта кўриб чиқилди.

Республикада Тошкент областига қарашли «Ўрта Чирчиқ», Сирдарё областининг Дўстлик районидаги «Октябрь 50 йиллиги» агросаноат бирлашмалари, Ким Пен Хва номли колхоз-кооператив хўжалиги, Шаҳрисабз давлат-кооператив бирлашмасини ташкил этиш чоғидаги тажрибаларга эътибор қаратилди. Республика агросаноат комплексини бошқаришни янада такомиллаштириш хусусидаги комиссия таклифлари Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросида маъқулланди ва республика Министрлар Совети «Ўзбекистон ССР агросаноат комплексини бошқариш системасини такомиллаштириш тўғрисида» қарор қабул қилди.

Ҳозир тугатилган Агросаноат давлат комитети ўрнида 1989 йил 1 ноябрда ташкил этилган Ўзбекистон ССР Давлат-кооператив қишлоқ хўжалиги комитети ишлаб турибди. У демократик асосда қурилади ва Қорақалпоғистон АССР, областлар, шунингдек республика агросаноат бирлашмалари вакиллар йиғилиши томонидан бошқарилади. Қорақалпоғистон АССР ва областлардаги агросаноат комитетлари ўрнида давлат-кооператив корхоналари ва ташкилотларининг уюшмалари вужудга келади. Унинг таркибига районлараро агросаноат комплекси ва область миқёсидаги агросаноат комплекси корхоналари ва ташкилотлари, бирлашмалар, шунингдек район агросаноат уюшмалари, комбинатлар киритилади.

Ҳозир 18 агрокомбинат ва бирлашма, 6 агросаноат уюшмаси ҳамда «Ўрта Чирчиқ» давлат-кооператив бирлашмаси мавжуд.

Мухбир: — Янги бошқарув органининг вазифаси нимадан иборат, у олдингилардан нимаси билан фарқ қилади? Илгариги комитет номида қайта ишлаш саноати ҳам бор эди, ҳозиргисида эса у тушиб қолган. Бунинг сабаби нимада?

Р. И. Каримов: — Ўзбекистон ССР Давлат-кооператив қишлоқ хўжалик комитети:

— қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг йиллик, беш йиллик ҳамда узоқ муддатли планларини ишлаб чиқади, комитетга бевосита бўйсунадиган бирлашмалар, корхоналар, ташкилотлар бўйича капитал қурилишлар режасини тузади, шунингдек Қорақалпоғистон АССР, областлар ва умуман республика бўйича қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг йиллиқ ҳамда беш йиллик режаларини белгилайди;

— меҳнатни ва ишлаб чиқаришни ташкил этишнинг хўжалик ҳисоби асосидаги кооперация, ижара, пудрат ва бошқа истиқболли шакллари асосида бошқарувнинг иқтисодий усулларини жорий этиш ишларини амалга оширади;

— ер тузиш, ветеринария, маҳсулот сифати ва хариди, машиналар ва асбоб-ускуналар ҳолатини техникавий назорат қилиш, экин навлари синовларини назорат этади ва йўналтиради;

— Қорақалпоғистон АССР ва областлардаги корхоналар ва ташкилотларни материал-техника билан таъминлайди, шунингдек комитет зиммасига юкланган бошқа вазифаларни амалга оширади.

Область агросаноат уюшмаси ва автоном республика агросаноат уюшмаси таркибига колхозлар, совхозлар, қайта ишловчи ва бошқа корхоналар, ташкилотлар, муассасалар киради. «Хлопкопром», «Плодоовощпром», «Мясомолпром» ва бошқа бирлашмалар ҳам унинг тасарруфида бўлади.

Мухбир: — РАПОлар ўрнини нима эгаллайди? Сиз райондаги бошқарув органлари сайлов асосида ташкил этилади дедингиз. Бу сайловлар қандай ўтказилади?

Р. И. Каримов: — Республика ҳукумати қарорида район агросаноат бирлашмаларини тугатиш кўзда тутилган. Уларнинг ўрнига агросаноат уюшмалари ташкил этилади ва унга колхозлар, совхозлар, қайта ишлаш корхоналари, ижарачилар, кооперативлар, деҳқон хўжалиги, агрофирмалар, агрокомбинатлар ихтиёрий равишда кирадилар.

Бундай қайта ташкил этишдан мақсад бошқарувнинг маъмурий-буйруқбозлик усулларидан воз кечиш, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини бевосита етиштирадиганлар ва қайта ишлайдиганлар ҳуқуқлари ҳамда мустақиллигини оширишдан иборат.

Район агросаноат уюшмасига сайлаб қўйиладиган кенгаш раҳбарлик қилади, унинг ихчам ишчи органи бўлади. Агросаноат уюшмаси кенгаши ва унинг раисини совхозлар, колхозлар, корхоналар ва ташкилотларнинг меҳнат коллективлари юборган вакиллар ҳамда фермерлар, кооператорлар, деҳқон хўжалиги аъзолари иштирокидаги йиғилишда сайланадилар.

Агросаноат уюшмаси раислари сайловида бир неча номзодлар кўрсатиш қоида тарзида бўлади.

Менимча, агросаноат уюшмалари аппаратини сақлаш учун кетадиган харажатлар ва штатлар рўйхатини вакиллар йиғилиши белгилаши жуда муҳим. Чунки ана шу аппаратни сақлаб туриш уюшма аъзолари маблағлари ҳисобига бўлади, уларнинг сони эҳтиёждан келиб чиққан ҳолда белгиланади.

Мухбир: — Умуман ана шу ўзгартишлардан қандай иқтисодий наф кўриш мумкин, уларнинг самараси қандай?

Р. И. Каримов: — Биринчидан, маъмурий-бошқарув ходимларининг сони қарийб икки баравар қисқаради. Энг муҳими, ишлаб чиқариш муносабатлари кенг демократик асосда қурилади, регионлар ўз-ўзини бошқариш усулига ўтади, колхозлар, совхозлар, қайта ишлаш ва бошқа корхоналар, ижарачиларнинг ташкилотлари, кооператорлар, ижарачи коллективлар, деҳқон хўжалиги, гражданларнинг шахсий томорқа хўжалигининг унумли ишлаши учун қулай шарт-шароитлар вужудга келади. Бу хўжалик юритишнинг барча шакллари иқтисодий жиҳатдан тенг бўлишига олиб келади. Район даражасида РАПО тугатилади, бошқарув шакллари чекланиб, ишлаб чиқарувчиларнинг ҳуқуқлари кенгайтирилади.

Мухбир: — Мазмунли суҳбатингиз учун миннатдорчилик билдирамиз ва Ўзбекистон ССР Давлат-кооператив қишлоқ хўжалиги комитетининг фаолиятига равнақ тилаймиз.

Суҳбатни «Қишлоқ ҳақиқати»нинг махсус мухбирлари Н. ШАКАРОВ ва В. ЗИМЕНКО ёзиб олдилар.

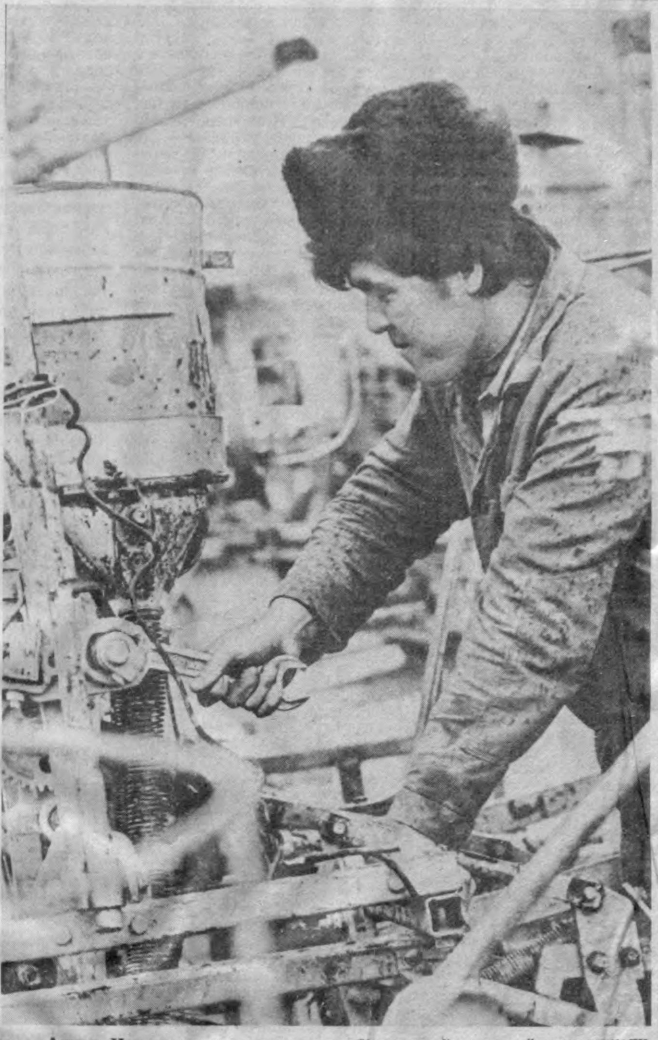

Акмал Икромов номли совхоз — Қарши районидаги йирик пахтачилик хўжаликларидан. Бу ерда техника воситаларини созлашга бурноғи йилга нисбатан бир ой аввал киришилган эди. Айни кунларда учта махсус бригада ана шу юмуш билан банд. Уларнинг ғайрат-шижоати туфайли ҳозирга қадар 42 та сеялка, 57 комплект борона тахт қилиб қўйилди. Қолган экиш-тикиш механизмлари ҳам 15 январгача қўлдан чиқарилади.

СУРАТДА: илғор чилангар-созловчи Учқун Рўзиев.

Ш. ШАРИПОВ олган сурат. (ЎзТАГ).

ПУХТА ЗАМИН

Жарқўрғон районидаги «Социализм» колхозининг Ойдин Абдурасулова бошлиқ бригадаси аъзолари ғанимат дамларнинг ҳар дақиқасидан оқилона фойдаланиб ишлаётирлар. Мавжуд 72 гектар пахта майдонига шудгорлашдан олдин белгиланган миқдорда минерал ва маҳаллий ўғит берилди. Ер юмшатиш ишлари беш иш кунида ниҳоясига етказилди.

Айни кунларда далага маҳаллий ўғит чиқариш уюшқоқлик билан олиб борилаётир. Бунда Тоштемир Махсумқулов, Жўлли Ҳайдаров сингари техника жиловкорлари алоҳида жонбозлик кўрсатмоқдалар. Ер текислаш ишларида Ҳазратқул Эрматов, Хўжамурод Қораев, Абдулла Халилов пешқадам.

Ҳа, ҳозирги кунларда бажарилаётган ишлар мўл ҳосилга пухта замин яратилаётганидан далолат.

А. ШОЙМУРОДОВ.

Совхозлар ҳаётидан

САРҲИСОБ

Жиззах районидаги Карл Маркс номли совхознинг ташкил этилганига саккиз йил бўлганига қарамай, қарзга ботса ботардики, лекин ишда силжиш бўлмасди. Етти йил ичида беш раҳбар алмашди. Наҳотки, «қолоқ» деган тавқи-лаънат тамғани бузиб бўлмаса? Бузилди. Бу деҳқон фарзанди Саъдулла Эшбоев зиммасига тушди. Ота ўғлига шундай деди: «Одамлар билан тил топ, уларнинг ташвишини ўзимники деб бил, илтимос билан келганларни ноумид қайтарма».

У ота сўзини дилига тугиб, ишга киришди. Хўжалик билан чуқур танишди: меҳнаткашларнинг унумли ишлашлари, яшашлари учун шароит йўқ, ҳатто ичимлик сув қўшни хўжаликдан ташиб келтирилади.

Биринчи галда посёлкага ичимлик сув келтирилди. Одамларнинг муқим яшаб қолиши учун уй-жой қурилиши жадаллаштирилди. Чигит экиладиган барча майдон 420 оилага бўлиб берилди. Ҳар ким имкониятига қараб: кимдир беш, уч, яна кимдир ўн, баъзи серфарзанд оилалар 20—40 гектаргача ер олишди. Бу ҳол ўз самарасини берди. 1989 йилда қабул пунктларига 3.688 тонна пахта жўнатилди. Унинг 2500 тоннаси машиналарда саранжомланди.

Оилавий звено шарофатини Насибахон Жабборова оиласи мисолида кўрайлик. У қаҳрамон-она, қишлоқ Советининг депутати. 40 гектар майдондан 90 тонна пахта йиғиштириб олинди. Ҳар ишчи ҳисобига 12 тоннадан хом ашё етиштирилди. Даромад ҳам шунга яраша.

Уч йил муқаддам ҳар машинада 8 тоннадан пахта терилган эди. Ўтган йилда бу кўрсаткич 110 тоннага етди. Механизаторларнинг моддий манфаатдорлиги ортди. Айрим суворийлар терим мавсумининг ўзида 2,5—3 минг сўмгача даромад қилдилар.

Файзулла Ўнаров бир йил аввал механизатор бўлиб ишларди. Уни бригадага етакчи этиб сайлашди. Пировардида у ишончни оқлади. 190 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 25 центнердан, 475 тонна пахта тайёрланди. Ялпи ҳосилнинг 80 фоизи биринчи сортга қабул қилинди.

— Кўп жойларда қайта чигит экилди, — деди у меҳнат муваффақиятини изоҳлаб. — Биз эса мавжуд ниҳолларни сақлаб қолдик. Тўрт марта суғорилди, икки марта комплекс ишлов берилди. Чеканка ўз вақтида, сифатли ўтказилди. Тола узун, чигит тўқ бўлди. Ҳосилнинг ҳаммаси машиналарда териб олинди. Четдан ёрдамчи жалб этилмади.

Қўшни Орзиқул Исмоилов бошлиқ коллективда, гарчи мажбурият уддаланган, давлатга 600 тоннадан зиёд пахта сотилган бўлса-да, унинг деярли ҳаммаси иккинчи сортга қабул қилинди. Бунинг боиси нимада?

— Биз чигитни қайта экдик, — деди бригада саркори сир-синоатни ўртоқлашаркан. — Ғўза кун санайди. Бир кун амалдан қолдими, ҳосил ва толага таъсир қилади. Ниҳол кечки бўлса, етарли ҳароратни ололмайди. Пахта кеч пишдими, навлилиги пасаяди.

Шундай қилиб, совхоз саккиз йилдан сўнг қолоқликдан чиқди. Давлатга пилла, сабзавот, полиз маҳсулотлари, дон сотиш топшириқлари ортиғи билан бажарилди. Айни пайтда бўлғуси ҳосилга мустаҳкам тамал қўйилаяпти. Сув йўллари тозаланиб, бетонновлар алмаштирилмоқда. Яхоб бериш, шўр ювишга киришилди. Далага 1700 тонна маҳаллий ўғит ташиб чиқарилди. Алмашлаб экиш тўла ўзлаштирилди. Булар хўжалик истиқболидан далолат беради. Бироқ хўжалик раҳбарларига боғлиқ бўлмаган бир қатор муаммолар бор. Посёлка газлаштирилмаган. Бу юмуш уч йилдан бери планга киритилади. Лекин силжиш бўлмаётир. Чойхона, ошхона, ҳаммом, клуб йўқ. 1136 ўринли мактаб чала битказилган. Ўқувчилар уч сменада ўқишмоқда. Марказий трактор парки қурилиши ўлда-жўлда. Бу ишларга мутасадди бўлган «Джизакводстрой» трестига қарашли механизациялашган 28-кўчма колонна раҳбарлари эса қурилишни ғоят сусткашлик билан олиб бормоқдалар.

С. НОРБОЕВ.

МУНОСИБ НОМЗОДЛАР

Республикамизда сайловолди мавсуми давом этмоқда. ЎзТАГ мухбирлари сайлов округларида рўйхатга олинган Ўзбекистон ССР халқ депутатлигига номзодларни хабар қилмоқдалар.

* * *

72-Металлургия сайлов округидан — В. И. Ленин номли Ўзбекистон металлургия заводининг назорат-ўлчаш асбоблари ва автоматлар созловчиси М. И. Қорабоева; шу заводнинг ишлаб чиқариш бошлиғи П. Бадалов.

* * *

120-Эскиқовунчи сайлов округидан — уруш ва меҳнат ветеранлари Тошкент область комитетининг раиси А. П. Алимов; Ўрта Осиё машина-синов станциясининг директори И. Игамбердиев, «Средазсельхозмеханизация» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг кичик илмий ходими И. А. Тўланов.

* * *

163-Кулла сайлов округидан — «Россия» колхозининг раиси Н. Абдуллаев; «Андижаннефть» нефть-газ қазиб олиш бошқармаси ишчилар таъминоти бўлимининг бошлиғи Г. Солиев; Андижон чуқур разведка қилиш ва пармалаш экспедициясининг электрмонтёри А. Имонбердиева.

* * *

205-Қарши сайлов округидан — «Каршистрой» ихтисослаштирилган қурилиш бирлашмасининг бошлиғи С. Ч. Чегебаев; «Қаршистрой-индустрия» ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош директори Н. И. Шукуров.

* * *

274-Бирлашган сайлов округидан — Янгиқўрғон районидаги «Гулшан» совхозининг бригада бошлиғи Ж. Муродов; Янгиқўрғон районидаги Киров номли совхознинг бригада бошлиғи А. Т. Қаландаров.

* * *

299-Комбинат сайлов округидан — Каттақўрғон ёғ-мой комбинатининг электр пайвандчиси Т. Бекмуродов.

* * *

339-Учқизил сайлов округидан — Туркистон ҳарбий округи ҳарбий кенгашининг аъзоси, сиёсий бошқармасининг бошлиғи генерал-лейтенант А. И. Захаров; Термиздаги район марказий касалхонасининг бош врачи И. М. Исмоилов.

ИШЧАНЛИК, ТАШАББУС, НАЗОРАТ

ЎЗБЕКИСТОН ССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ МАЖЛИСИДАН

1989 йил Ўзбекистондаги кўпгина меҳнат коллективларининг солномасига янги зафарлар йўлига ташланган яна бир янги қадам сифатида киради. Юзлаб саноат корхоналари, қурилишлар, хўжаликлар қайта қуриш яратган имкониятларга таяниб ишлаб чиқаришни юксалтиришга эришдилар, иқтисодиётни мустаҳкамладилар. Пахтакорлар ҳам йилни шараф билан якунладилар.

Ҳа, йил оғир бўлди, бироқ аниқ-равшан натижаларда ҳам, бошланган ташаббусларда ҳам яхшигина силжишларга эришилганлиги равшан кўриниб турибди.

Лекин эришилган ютуқларни муносиб баҳолаб, тўпланган тажрибага суянган ҳолда куч-ғайрат билан, имкониятларимиз даражасида ишлашимизга халақит берган сабабларни ҳам очиқ-ойдин кўришимиз керак. Республика Министрлар Совети Президиумининг янги йил бўсағасида бўлган кенгайтирилган мажлиси шу масалага бағишланди.

Мажлисда дастлабки якунлар тўғрисида гапирилди — улар ҳали батафсил таҳлил этилади. Аммо дастлабки хулосаларни ҳозироқ чиқариш мумкин... Боз устига уларни кечиктириш керак эмас! Чунки янги йилнинг дастлабки кунлариданоқ халқ хўжалигини янада соғломлаштириш юзасидан шошилинч тадбирлар кўриш зарур. Бунда вужудга келган вазиятга оқилона баҳо бериш, келажак учун сабоқ олиш ва олдимизга қўйилган вазифаларни бажаришга тайёр туриш талаб этилади.

...Республикамиздаги саноат корхоналарининг ҳар бештасидан бири тузилган шартномаларга мувофиқ маҳсулот етказиб бериш топшириғини уддалай олмади. Бу эса кўпдан-кўп шерикларимизнинг ишларида қийинчиликлар вужудга келганлигини ҳам, пештахталар бўш қолганини ҳам билдиради. Министрлар Совети қайд этган йилнинг кишини ўйга толдирадиган натижаларидан бири шу бўлди.

Уқувсизлик, йўл қўйилган камчиликлар, муайян резервлардан фойдалана олмаслик борасида кишини ҳайратга соладиган мисоллар келтирилди. Бинобарин, келтирилган ҳар бир мисолда — ҳар бир ҳолда бир-бирига ўхшаш, ўзига хос чизгилар — иқтисодий ислоҳотни сусткашлик билан жорий этиш, кўпинча эса унга халақит бериш, ишлаб чиқариш ва шартномавий интизомнинг сустлиги, моддий-техника таъминотидаги келишмовчиликлар, фан-техника тараққиёти ютуқларига бефарқлик аломатлари аниқ кўриниб турди.

Буларнинг ҳаммаси бир қанча тармоқлар, айниқса агросаноат ва қурилиш комплексларини ривожлантиришга салбий таъсир қилмоқда. «Алоҳида ҳолат»ни баҳона қилишга уринишларда эса малакасиз, эски усуллар билан ишлаб суяги қотиб қолган раҳбарият кўринмоқда. Айрим министрликлар ва идоралар, бирлашмалар, корхоналар ва ташкилотлар, маҳаллий Советлар ижроия комитетларининг фаолияти қайта қуриш вазифаларига мос эмас.

Истеъмол бозорида сақланиб қолаётган кескинлик айниқса ташвиш туғдиради. Бир қанча халқ истеъмоли моллари етишмаяпти, кўп буюмларнинг сифати стандартларга тўғри келмайди. Истеъмолчиларнинг эҳтиёжлари қондирилмаслиги билан бирга пул муомаласи ҳам мураккаблашмоқда, қимматли қоғозлар ва қоғоз пул кўп чиқарилмоқда, корхоналарнинг молиявий аҳволи ёмонлашмоқда.

Ишлаб чиқариш, молиявий-хўжалик фаолияти якунларини чуқур таҳлил этиш, амалий тадбирларни рўёбга чиқариш учун жуда қисқа муддат—икки ҳафта берилди.

План ҳар бир иш ўрнига ўз вақтида зудлик билан етказилиши керак. Дастлабки кунданоқ бир маромда самарали ишлаш лозим. Шу муносабат билан давлат План комитети ва Моддий-техника таъминоти давлат комитетига, министрликлар, идораларга, халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетларига аниқ-равшан топшириқлар берилди.

Иқтисодиётнинг ижтимоий йўналишини кучайтиришга, халқ фаровонлигининг долзарб муаммоларини ҳал этишга алоҳида эътибор берилди. Жуда қисқа муддат ичида аҳолини озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлашни яхшилашда, бозорни тақчил бўлиб қолган моллар билан тўлдиришда аниқ силжишга эришиш зарур.

Ҳукумат бир қанча тармоқлар ва корхоналарга ёрдам бериш юзасидан аниқ тадбирларни режалаштирган, айни вақтда уни қаттиқ назорат қилиш кўзда тутилган. 1990 йилнинг январь ойидаёқ министрликлар, идоралар, айрим корхоналарнинг раҳбарларига ўзлари амалга ошираётган ишлар тўғрисида ҳисоб беришлари таклиф этилди.

Идоралар ва маҳаллий Советлар ижроия комитетлари раҳбарларининг Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, республика Олий Совети Президиуми ва Министрлар Советининг қишлоқ аҳолиси шахсий ёрдамчи хўжаликларини ҳамда якка тартибда уй-жой қурилишини янада ривожлантириш тўғрисидаги қарори қандай бажарилаётганлиги хусида худди шу йўсинда жавоб беришларига тўғри келди.

Яқиндагина, президиумнинг бундан аввалги мажлисида вужудга келган вазиятга принципиал баҳо берилган эди: маҳаллий Советлар ижроия комитетларининг сусткашлиги, уқувсизлиги натижасида минглаб оилалар ёрдамчи хўжалик ва уй-жой учун ўз вақтида ер участкалари ололмадилар. Мазкур иш учун масъул бўлган раҳбарлар ўшанда йил охиригача аҳвол ўнгланади, деб ишонтирган эдилар.

Шундай қилиб, белгиланган муддат ҳам етиб келди, маҳаллий Советлар ижроия комитетлари раисларининг ўзлари ана шундай муддат белгиланишини сўрашган эди. Бу энг муҳим ишнинг қай даражада масъуллигини ҳис қилиб, иш олиб борилган ерларда аҳволни тузатиб олишга эришилди. Қорақалпоғистон АССР, Сурхондарё, Тошкент, Хоразм областларида томорқа участкалари бўлмаган оилаларни ана шундай участкалар билан таъминлаш вазифаси адо этилди. Аммо баъзи бировлар эскичасига «ўтиб кетар» деб умид қилди...

Айни вақтда текшириш натижасида Сирдарё, Самарқанд, Наманган, Фарғона, Андижон областларида ер участкаларини ажратишни чўзиб юборганликлари маълум бўлиб қолди. Бир қанча ҳолларда эса ер ажратиш ишлари қоғоздагина бажарилди — 285 минг оила ўзларига ажратилган ерларни ҳали кўрганлари йўқ... Рўзғорни бутлаб олиш учун зарур ёрдам берилганлиги тўғрисида эса гапирмаса ҳам бўлади. Мол ва парранда, кўчат сотиш планлари бажарилмади.

Қишлоқ аҳолисини томорқа участкалари билан таъминлашда назоратсизликка йўл қўйганликлари ва сусткашликлари учун Пахтакор, Наманган, Чироқчи, Москва, Тошлоқ, Балиқчи, Ғузор, Киров, Избоскан, Оҳангарон, Коммунистик районларининг раҳбарларига қаттиқ ҳайфсан берилди. Ильич район Совети ижроия комитети раиси ўртоқ Ўроловнинг эгаллаб турган лавозимига мос ёки мос эмаслиги тўғрисидаги масала ўртага қўйилди. Аҳолига бузоқ ва парранда сотиш планини барбод қилганлиги учун Ўзбекистон ССР Давлат-кооператив қишлоқ хўжалиги комитети раисининг ўринбосари ўртоқ Исканов огоҳлантирилди.

Ҳукумат янги йил арафасида 1 январдан рўёбга чиқарила бошлаши лозим бўлган яна бир қарорга қайтди. Гап 1990 йилда Ўзбекистон ССРнинг халқ маорифи, маданият ва соғлиқни сақлаш тармоқларида аҳволни янада яхшилаш тадбирлари тўғрисида бормоқда.

Ўзбекистон ССР Халқ таълими, Соғлиқни сақлаш, Ижтимоий таъминот министрликлари ушбу программани амалга ошириш юзасидан биргаликда ташкилий ишлар олиб бориш ўрнига буйруқлар чиқариш, айни вақтда бу буйруқларни ҳам жуда кечикиб чиқариш билан чегараланганликлари таъкидланди... Ўзбекистон ССР Давлат-кооператив қишлоқ хўжалиги комитетида эса шу вақтга қадар умуман тегишли қарорлар қабул қилинмади. Шундай қилиб, қишлоқ мактаблари ва болалар муассасаларини, касалхоналарни, амбулаторияларни мустаҳкамлаш, болаларни, ҳомиладор аёлларни гўшт ва сут маҳсулотлари билан таъминлаш юзасидан аниқ вазифалар белгилаб олинмаган.

Ўзбекистон ССР Савдо министрлиги, Ўзбекбирлашув мактаблар, даволаш муассасалари ва бошқа муассасаларни озиқ-овқат маҳсулотлари билан узлуксиз таъминлаб туришни уддалай олмадилар, шу вақтга қадар савдо ташкилотлари билан истеъмолчилар ўртасида шартномалар тузилмаган, маҳсулот етказиб берувчилар аниқланмаган.

Министрлар Совети қарор қабул қилди, унда тегишли министрликлар ва идораларга, халқ депутатлари маҳаллий Советлари ижроия комитетларига болалар, ҳомиладор аёллар, пенсионерлар ва ногиронлар соғлиғини мустаҳкамлашга, бошланғич синфлар ўқувчиларини бепул овқатлантиришни ташкил этишга, пенсия таъминотини тартибга келтиришга, ўқувчи ёшларга ёрдам кўрсатишга қаратилган батафсил тадбирлар ишлаб чиқиш топширилди. Умумдавлат тадбирлари билан бир қаторда корхоналар, хўжаликлар, маҳаллий Советлар, жамоат ташкилотларининг маблағларидан аҳолининг кам таъминланган ва ижтимоий жиҳатдан етарли даражада ҳимоя қилинмаган табақаларига самарали ёрдам бериш учун фойдаланиш зарур, деб эътироф этилди.

Мажлисда савдо ва умумий овқатланиш ташкилотларида зарур тартибни таъминлаш тадбирлари, жамоатчилик тартибини муҳофаза қилишнинг баъзи масалалари ҳам кўриб чиқилди.

Министрлар Совети Президиумининг мажлисида муҳокама қилинган масалаларнинг ҳал этилиши Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг сайловолди ҳаракат дастурини амалга оширишга, қайта қуриш ишини рўёбга чиқаришга қўшилган аниқ-равшан ҳисса бўлиши таъкидланди.

Мажлисда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретарлари А. И. Икромов, Р. А. Попов қатнашдилар.

(ЎзТАГ мухбири).

Ўзбекистон Компартиясининг ҳаракат дастурини ўқиб

ИНСОН АРДОҚҚА ЛОЙИҚ

Бойсун районидаги Ойбек номли совхознинг ташкил этилганига ўн уч йил бўлди. Дастлабки пайтда бошоқли дон етиштиришга ихтисослаштирилган бу хўжаликда ҳатто идора ҳам йўқ эди. Уч йилдан сўнг совхозда пахтачилик асосий тармоққа айланди. Ўтган йилда 2000 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 25,2 центнердан оқ олтин хирмони кўтарилди. Бунинг эвазига қарийб олти миллион сўм даромад кўрилиши кўзда тутилаяпти.

Хўжаликда умуман пахтачилик ва бошқа соҳаларни ривожлантириш борасида кўпгина ибратли ишлар амалга оширилмоқда. Ечимини кутаётган муаммолар ҳам йўқ эмас. Айни кунларда меҳнат аҳли республикамизни миллий, ижтимоий-иқтисодий ва маънавий ривожлантиришнинг, меҳнаткашлар фаровонлигини оширишнинг Асосий йўналишлари баён этилган Ўзбекистон Компартиясининг ҳаракат дастурини катта қизиқиш билан ўқиб-ўрганмоқда. Уни якдиллик билан маъқуллаб, «Яхши режалар амалий ишимиз билан мустаҳкамланса, нур устига аъло нур бўлади», дейишмоқда. Мухбиримизнинг совхоз раҳбарлари, мутахассислари, тажрибали деҳқонлари билан суҳбатида шу хусусда фикр юритилади.

ҚАРС ИККИ ҚЎЛДАН...

Ҳожарой КЕНЖАЕВА, совхоз партия комитетининг секретари

Ўзбекистон Компартиясининг ҳаракат дастури қишлоқ меҳнатчиларида беқиёс қизиқиш уйғотаётганлиги бежиз эмас. Ахир унда мамлакатимизда амалга оширилаётган қайта қуриш ҳамма кутаётган пировард натижани бериши учун ҳар биримиз ўз улушимизни қўшишимиз жуда муҳим эканлиги алоҳида таъкидланган. У ёки бу тармоқда ишлаб чиқаришни ривожлантириш, халқимизни озиқ-овқат маҳсулотлари ёки кундалик эҳтиёж товарлари билан таъминлашни яхшилаш, уй-жой қурилишини жадаллаштириш каби долзарб муаммоларгина эмас, балки инсон камолоти, унинг қадрияти, виждон эркинлиги каби ҳаммамизни қизиқтирадиган масалалар бўйича республика партия ташкилотининг кўраётган тадбирлари равшан баён этилган. Белгиланган янги режаларни эса фақат республика Компартияси Марказий Комитети, область ва район партия комитетлари бажаради, дейиш мутлақо нотўғри. Бу ишларни ҳамма ҳамжиҳатлик, тадбиркорлик, ташаббускорлик, фаоллик билан иш юритган тақдирдагина рўёбга чиқариш мумкин. Биз яқинда коммунистларнинг очиқ йиғилишида ана шу ҳаракат дастури асосида ўз режаларимизни белгилаб олдик. Хўжаликнинг равнақи бугунги кунда нафақат пахта тайёрлаш планининг бажарилиши билан, балки социал масалаларнинг тўғри ҳал этилиши, аҳоли турмуш фаровонлигининг юксалиши, фарзандларимизнинг барча қулайликларга эга мактаблар ва боғчаларда тарбияланиши, қишлоқларнинг ичимлик сув ва табиий газ билан таъминланиши, спорт, маданий, оммавий-сиёсий ишларнинг жонлантирилиши билан белгиланади. Шу талаб билан ёндашадиган бўлсак, ҳали талай тадбирлар амалга оширилиши лозим.

Эътироф этиш керак, совхознинг ташкил этилганига ўн уч йил бўлишига қарамасдан, дастлабки пайтда қурилиш ишлари жуда суст олиб борилган. Ўшанда ҳатто жуда кўплаб оилаларнинг турар жойи йўқ эди. Мактаблар, болалар боғчалари, ҳаммом, клуб, дала шийпонларини бунёд этиш хаёлга келмаганди. Чўлқуварлар эса «Вақти-соати билан бу муаммоларни ҳал этишга навбат келар» деб қийинчиликларни писанд қилмасдан, меҳнат билан машғул бўлишди. Баъзан дардимизни айтиб, ёмон кўринмайлик, деган истиҳолага боришди. Қайта қуриш, ошкоралик ва демократиянинг аста-секин қарор топаётганлиги уларни фақат пахта етиштиришни кўпайтириш билан боғлиқ масалалар хусусида эмас, балки кўп қиррали турмушимизнинг хилма-хил муаммолари тўғрисида мулоҳаза юритишга, таклифларни рўй-рост айтишга даъват этмоқда. Совхоз партия ташкилоти ҳисобидаги 98 нафар коммунистнинг аксариятида ана шундай фаолликни кўриб қувонасан, киши. Партия йиғилишларида улар аввалгидек зўрма-зўраки сўз беришларини кутиб ўтиришмайди. Ҳар ким ўз фикрини дадил айта олади. Фақат сўзда эмас, амалий ишда ҳам коммунистларимизнинг ташаббускорлиги, бошқаларга ибрати яққол сезилмоқда. Область Советининг депутати, ёш коммунист Холтўра Маматқулов бошлиқ звено ўтган йилда об-ҳаво қийинчиликларига қарамасдан 48 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 37,2 центнердан пахта етиштиришди. Коммунист Норбой Раҳмонов бошлиқ бригада аъзолари 442 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 29 центнердан хирмон кўтаришди. Бу совхоз кўрсаткичидан тўрт центнер юқори. КПСС аъзоси Тошбой Алибоев бошлиқ пудратчи звено деҳқонлари эса ҳосилдорликни гектар ҳисобига 48 центнерга етказдилар.

Фақат ишлаб чиқаришда эмас, жамоат ишларида ҳам коммунистлар фаоллигини, топширилган иш учун масъулиятини ошириш бошланғич партия ташкилотининг асосий йўналишларидан биридир. Биз коммунистларнинг қарийб ҳаммасини жанговарлик кўригидан ўтказдик. Уларнинг аксарияти партиявий топшириққа эга. Ўзбекистон халқ депутатлигига ҳамда маҳаллий Советлар депутатлигига сайловлар муносабати билан уларнинг фаоллиги янада ошаётир.

Хўш, совхоз партия ташкилоти Ўзбекистон Компартиясининг ҳаракат дастурида белгиланган вазифаларни изчил бажаришга қандай ҳисса қўша олади? Биз бундан кейин ҳам инсон омилига, қишлоқда социал масалаларнинг тўлиқ ҳал этилишига бош-қош бўлишни асосий вазифамиз, деб ҳисоблаймиз. Бунда, аввало, тўққиз нафар партком аъзоси, қолаверса, барча коммунистларга таяниб иш кўрамиз. Баъзан фаолиятимизда учраб турадиган юзхотирчилик, ошна-оғайнигарчилик кайфиятларига тамоман барҳам бериб, ҳар бир масалага одил баҳо беришни одат қилишимиз лозим. Қарорларимизнинг қоғозда қолиб кетмасдан, ҳаётимизда тўлиқ ифодасини топишига эришмоғимиз керак. Бошланғич партия ташкилоти фаолиятида оммавий-сиёсий, тушунтириш ишлари, айниқса, лекторлар ва агитаторлар фаолияти сусайганлигини тан олишимиз лозим. Масалан, «Билим» жамияти аъзоларининг фаолиятидан қишлоқ меҳнатчилари мутлақо қониқишмайди. Лекторларимиз тингловчиларни қизиқтирадиган мавзуларда жонли чиқишлар қилишмайди. Ёки вақти-вақти билан ўтказилаётган «Ягона сиёсий кун»лар хусусида ҳам худди шундай танқидий мулоҳаза юритиш мумкин. Унга тўпланганлар ўзларини қизиқтирадиган ва ташвишлантирадиган масалаларга жавоб кутишади. Афсуски, уларнинг умидлари пучга чиқади. Бу тадбирни ўтказишга келган раҳбарлар тўпланганларнинг бирон-бир ҳал бўлмаётган масала юзасидан саволига жавоб беришолмайди. Номига ўтказилаётган бунақа зўрма-зўраки чиқишлардан қутула олганимиз йўқ.

Бизнингча, қишлоқларимиздаги социал муаммоларни ҳал этишни фақат партия ташкилоти ёки хўжалик раҳбариятига юклаб қўймасдан, бунда маҳаллий Советлар фаоллигини ошириш вақти келди. Аввало маҳаллий Советлар ижроия комитетларига раҳбарликка кадрларни танлашга қатъият билан ёндашиш, бир амаллаб пенсияга чиқишни мўлжаллаётганларни эмас, ғайратли, ташаббускор, ташкилотчи, ободончилик ишлари билан шуғулланишга қизиқадиганларни танлаш керак.

Кейинги икки-уч йил ичида қишлоқларимиз жамоли кескин ўзгараяпти. Мактаблар ва болалар боғчалари, дала шийпонлари қурилмоқда, қишлоқ йўлларига тош-шағал тўшалмоқда. Аҳолини водопровод суви ва табиий газ билан таъминлаш режалари белгиланаётир. Бош план асосида уй-жой, спорт комплекси, савдо маркази, истироҳат боғи, чойхона қурилиши учун юз гектар ер ажратилди. Ҳозир совхозда бир миллион сўмлик қурилиш-монтаж ишларини олиб бориш учун лойиҳа ҳужжатлари тайёр. Афсуски, яна шу масала қурилиш ташкилотлари қувватига, материаллар тақчиллигига тақалади. Хўжаликда қурилиш ишларини олиб борган механизациялашган 3-кўчма колонна қандайдир сабабларга кўра тарқатилди. Демак, энди жонланаётган муҳим ишлар яна оқсай бошлайди. Демоқчиманки, белгиланган яхши режаларни амалий иш билан мустаҳкамлаш учун барча чораларни кўриш лозим. Халқимизга хилма-хил маҳсулотларни етказиб бериш учун фидокорона меҳнат қилаётганларга ёрдам қўлини чўзиш олға силжишнинг муҳим шартларидан биридир.

МЕҲНАТ, ҲОРДИҚ— ЭГИЗАК

Тўра ҲАҚНАЗАРОВ, звено бошлиғи

Ўзбекистон Компартиясининг ҳаракат дастурини диққат билан ўқиб чиққач, шаҳарда ёки қишлоқда яшаб, меҳнат қилишингдан қатъий назар, тўкинлик — бош масала экан, деган фикрга келдим. Қайта қуришда кўзда тутилаётган мақсад ҳам худди шу. Яширишнинг ҳожати йўқ, қишлоқда тонгтардан кунботаргача меҳнат қилиш осон эмас. Масалан, ғўза тушлик ёки якшанба куни дам олиш билан ҳисоблашадиган экин эмас. Бир кунда бор ҳосил йўқ бўлиши мумкин. Ҳаракат дастурида келгуси йилдан бир тонна пахтанинг харид нархи минг сўм бўлади, деб таъкидланган. Агар ҳозир техника, минерал ўғит, ёнилғи-мойлаш материаллари нархи икки баробар қимматлашгани ҳисобга олинадиган бўлса, пахта харид нархининг арзимаган миқдорда оширилишидан биз, деҳқонлар мутлақо қониқмаймиз. Оқ олтиннинг баҳоси ҳам олтин баҳосидан кам бўлмаслиги керак. Якунланган йилда пудратчи звеномиз аъзолари ҳар гектар ердан 26 центнер ўрнига 36 центнердан пахта етиштирдилар. 180 тонна пахтанинг 154 тоннаси машиналарда йиғиштириб олинди. Партия ва ҳукуматимизга раҳматки, бу йилги об-ҳаво қийинчиликларини ҳисобга олиб давлатга топширилган пахтага қўшимча ҳақ тўлаш тадбири амалга ошди. Шунинг ҳисобига звеномиз ҳам 15,6 минг сўм пул олди.

Бандихон ери азалдан сергунум. Мен шу ерда туғилиб-ўсганман. Ҳамқишлоқларим асосан чорвачилик билан шуғулланишар эди. Яйловлар баҳорда ям-яшил бўларди. Ҳозир улар ўзлаштирилиб пахта, дон, сабзавот, полиз, маккажўхори етиштирилмоқда. Бу яхши, албатта. Ер ҳаммамизнинг бойлигимиз экан, ундан тўғри фойдаланиш керак. Лекин хўжаликни ташкил этиб, ерни ўзлаштириб, унинг сув таъминотини унутиб қўйишни ерга ҳурматсизлик, хиёнат деб биламан. Биз икки марта сув тараш билан пахта етиштирдик. Кўпгина звеноларда эса шу ҳам бўлмади. Июнь ойигача ғўза аҳволини кўрган киши қувончини яширолмайди. Саратонда эса яшнаб турган ғўза чанқоқликдан қовжирай бошлайди. Денов, Олтинсой, Қумқўрғон районлари хўжаликларидан ўтиб келадиган Оққапчиғай канали бизни сув билан таъминлай олмаяпти. Айни саратонда ўртада келишмовчилик, баъзида низо чиқиб қолади. Бизнингча, икки минг гектардан зиёд суғорма ер яхши самара бериши учун областдаги мутасадди ташкилотлар хўжаликни сув билан таъминлаш тўғрисида жиддий ўйлаб кўришлари керак.

Ҳаракат дастуридан халқимизнинг миллий анъаналари, урф-одатларини, маросимларини ривожлантиришга эътибор берилишини ўқиб, хурсанд бўлдим. Ҳақиқатан ҳам «Наврўз» сайли кимга халал бераётган эди? Бир пайтлар қишлоқларимизда қовун сайли ўтказилиб, Бандихоннинг қовунлари ва тарвузларига баҳо берарди. Уч-тўрт йиллик танаффусдан сўнг ўтган шанба куни «Ҳосил байрами» ўтказилди. Бунинг ҳам ўз гашти бор. Фақат районимиз хўжаликларидан эмас, ҳатто қўшни районлардан вакиллар келишди. Йиғинда хўжалик йилига якун ясалди. Ишлаб чиқариш илғорлари мукофотланди. Хусусан, менга ва Холтўра Маматқуловга «Жигули», механизаторлар Мамат Ғаниев, Ҳамза Шоймардоновга «Москвич-412» енгил автомашинаси, илғор сувчилардан икки кишига аравачали мотоцикл мукофота берилди. Ҳар хил спорт мусобақаларида ғолиб чиққанлар ҳам рағбатлантирилди. Бойсун район «Шалола» ашула ва рақс халқ ансамбли санъаткорлари, дорбозчилар ўз санъатлари билан хурсанд қилишди. Айниқса, кўпкари каттаю кичикка бир олам қувонч бахш этганини айтмайсизми?

Йил мобайнида тер тўкиб меҳнат қилган, пахтадан юксак хирмон кўтарган, бошқа тармоқларда ҳам юксалишга эришаётган хўжалик аҳли бир кун ана шундай дам олиб, ҳордиқ чиқарса, эртага яна белни маҳкам боғлаб, ишга отланиши сир эмас. Мана, звеномиз аъзолари жами майдонни аллақачон сифатли шудгорлаб қўйишган. Ҳайдов олдидан ерга минерал ва маҳаллий ўғит солинди. Шу кечакундузда ҳам нурни жамғариш давом этаяпти. Менимча, халқимиз удумидаги кўпгина унутилган сайлу томошаларни ҳам тикласак, яхши бўларди. Улар одамларни фақат меҳнатга илҳомлантиради.

СУНЪИЙ ДЕВОР

Аллаберди ЖУМАЕВ, совхоз директори

Ҳар қанақа ишни инсон амалга оширади. Улар ҳақида ғамхўрлик қилиш бугун партия ва ҳукуматимизнинг диққат-эътиборида турганлиги мақтовга лойиқ. Мамлакатда экономикани равнақ топтириш оқилона раҳбарликка, фидокорона меҳнатга, меҳнаткашга кўрсатилаётган ғамхўрликка боғлиқ. Хўжалигимизни мисолга олайлик. 3265 гектар суғорма ернинг икки минг гектарида пахта, 429 гектарида бошоқли дон, 55 гектарида сабзавот, 30 гектарида полиз, 138 гектарида маккажўхори, 40 гектарида озуқабоп лавлаги, 456 гектарида беда, 3 гектарида картошка, 30 гектарида кунжут етиштирилади. Бундай олганда, ҳаммаси халқимиз турмуш фаровонлигини ошириш учун зарур. Ўзбекистон Компартиясининг ҳаракат дастурида маълум даражада пахта майдонини қисқартириш, сабзавот, мева етиштиришни кўпайтириш кўзда тутилаётганлиги яхши. Маҳсулотни қайта ишлайдиган корхоналар қурилиши кенгаяди. Ҳақиқатан ҳам сабзавот, мева етиштиришни кўпайтириш — деҳқонларимиз уддасидан чиқадиган иш. Лекин бизни ҳозиргача бошқа муаммо ташвишга солаяпти. Тайёр маҳсулотимизни қабул пунктларига ўз вақтида топширолмасдан сарсон бўлаяпмиз. Совхозда етиштирилган помидор ёки бодрингни, қовун-тарвузни етмиш чақирим масофага транспортда ташиб бориш мушкул эканлиги ҳеч кимга сир эмас. Маҳсулотнинг бир қисми йўлдаёқ яроқсиз ҳолга келса, бир қисмини тайёрлов идораларидан навбат кутавериб йўқотамиз. Баъзан олиб борилган маҳсулотни ўзимиз сабзавот дўконига топшириш учун югуриб-елямиз. Хуллас, етиштирилган маҳсулотнинг бугуноқ топширилишига ҳеч ким кафолат беролмайди. Бундай бўлмаслиги керак. Халқни сабзавот, мева, полиз маҳсулотларига эҳтиёжини тўлиқ қондириш фақат деҳқоннинг, хўжаликнинг эмас, ҳамманинг иши бўлиши зарур.

Ҳозиргача хўжалик билан район агросаноат иттифоқи ва бошқа ташкилотлар ўртасидаги сунъий девор барҳам топгани йўқ. Имзоланган шартнома шартлари қўпол равишда бузилмоқда. Кимёлаштириш идораси ходимлари биз билан ҳар йили ўғитни ташиб бериш тўғрисида шартнома тузади. Лекин йил давомида бизга ажратилган ўғитнинг тўқсон фоизини ўз ишчи кучимиз, транспортимиз билан ташимиз. Ҳамма харажатлар хўжалик ҳисобидан бўлади-ю ҳисоб-китобда шартномани бажармаган ташкилот ҳеч қандай масъулият ҳис этмайди.

Шахсий томорқачилик — қишлоқда ҳозиргача тўлиқ фойдаланилмаётган имконият. Биз пахта майдонини қисқартириш ҳисобидан юздан ортиқ оилага 0,20 гектардан ер беришга келишдик. Бундан ташқари, пахтадан бўшаган 30 гектар майдонда боғ бунёд этамиз. Келгусида пахтачилик билан бирга жамоат чорвачилигини ривожлантириш режаларини белгилаяпмиз. Яқин йилларда соғин сигирларни 400 бошга етказиб, сут етиштиришни кескин кўпайтирамиз.

Совхоз меҳнатчилари ўтган йилни муваффақиятли якунлашди. Шу кеча-кундузда кузги-қишки тадбирлар уюшқоқлик билан амалга оширилаяпти. Чорва қишлови муваффақиятли ўтаётир. 450 гектар майдонга экилган бошоқли доннинг бир қисми суғорилди. Ариқ-зовурларни тартибга келтириш, маҳаллий ўғит жамғариш ишлари жадал олиб борилаяпти. Техникани мавсумга тайёрлаш қизғин. Республика Компартиясининг ҳаракат дастурини улар ўзлари учун қайта қуриш вазифаларини бажаришда дастуриламал, деб билишмоқда.

Б. КЕНЖАБОЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

Бекобод район Советининг депутати Ҳидоятхон Сафарова Дзержинский номли колхознинг 3-участкасида жойлашган «Қуёш» болалар боғчасида мудиралик қилади. Болажон бу аёл меҳнатсеварлиги, камтарлиги билан ҳамқишлоқлари орасида обрў эътибор топди. Депутат сифатида зиммасига юклатилган вазифаларни ҳамиша жон куйдириб бажаришга ҳаракат қилади. Ҳидоятхоннинг астойдил ҳаракати туфайли қишда лой, ёзда чанг кўчалар текисланди, ўрта мактаб биноси атрофи ўралди.

СУРАТДА: Ҳидоятхон Сафарова (ўртада) сайловчилари Санобар Абдураззоқова ҳамда Насибахон Раҳимовалар билан суҳбатлашмоқда.

М. ҚОРАБЕКОВ олган сурат.

ХУШХАБАРЛАР

Термиз шаҳрининг янги микрорайонида бунёд этилган тўрт қаватли уйга одамлар кўчиб киришди. Педагогика институтининг муаллимлари бу уйдаги қирқта квартиранинг ўттизтасига эга бўлишди. Дўконлар, ўрта мактаб, болалар боғчаси, маиший хизмат корхоналари ишлаб турибди, марказий шаҳар касалхонаси қуриб битказилди. 20 мингдан кўпроқ аҳоли яшаши учун мўлжалланган мазкур микрорайонни ривожлантириш планига биноан яна уй-жойлар, битта мактаб, болалар боғаси, универмаг, бошқа социал маиший иншоотлар бунёд этилади.

* * *

Тошкент областининг бир қанча корхоналари аҳолини ишга жойлаштириш билан шуғулланадиган ташкилотларга компьютерлар беришди. Мазкур ташкилотга Олмалиқ кон-металлургия комбинати шахсий ЭҲМ ажратди, бундай машиналар Чирчиқ, Оҳангарон, Ангрен заводларидан ҳам келтирилди. Энди ишсиз юрган ҳар бир киши ва ҳар бир бўш ўрин тўғрисидаги маълумотлар «электрон ҳисоблаш дафтарчасига» жойлаштирилади. Бу эса республикамизда жорий этилаётган «аҳолини иш билан таъминлаш» давлат программаси устида анча тез ва самарали ишлашга ёрдам беради.

(ЎзТАГ).

ОНА-ВАТАН БЎЙЛАБ

ОЛМАОТА. Қозоғистон ССР Фанлар академиясининг ядро физикаси институти ҳамда республика онкология ва радиология илмий тадқиқот институти олимлари яратган янги қурилма ионлаштирувчи нурларнинг ҳайвонлар организмига таъсирини ўрганишга имкон беради. Тармоқлараро радийли табобат лабораториясининг ташкил этилиши туфайли физиклар билан тиббиёт олимларининг ижодий ҳамкорлик қилишлари мумкин бўлди, лаборатория турли соҳа мутахассисларининг кучғайратларини бирлаштирди. касалликларни аниқлаш, даволаш мақсадида ва бошқа мақсадларни кўзлаб ионлаштирувчи нур манбаларидан фойдаланиш имкониятларини ўрганиш учун янги илмий бўлинмада радиация билан боғлиқ биология ва тиббиёт соҳасида биргаликда илмий тадқиқотлар олиб борилади. Ана шу ишлар доирасида онкология касалликларини нур билан даволаш усуллари ҳам ишлаб чиқилади. Радиоактив манбалар ва радиацияли технологиялар қўлланиладиган ишлаб чиқариш ҳам олимлар назорати остида бўлади.

✦

ЛЕНИНГРАД. Ленинград сайловчилари уюшмаси чинакам халқ ҳокимияти амалга оширилишига кўмаклашишни ва сайловчиларнинг ҳуқуқлари ҳамда манфаатларини ҳимоя қилишни ўз олдига мақсад қилиб қўйган. Бу янги жамоат ташкилоти ҳозир мингдан ортиқ кишини бирлаштирди. Шаҳардаги учта районда очилган қабулхоналарда уюшма фаоллари одамларнинг шикоятлари ва таклифларини тўплаб, депутатларни бу шикоят ва таклифлар билан таништирмоқдалар. Агар муаммони районда ҳал қилиб бўлмаса, уюшма юқори бўғинлари Советга мурожаат қилади. Бироқ уюшма депутатларга ёрдам бериш билан бир вақтда уларнинг фаолиятини назорат қилиб боради. Амалдаги қонунларга мувофиқ, уюшма ўз бурчини бажармаётган халқ вакилини чақириб олиш тўғрисида таклиф киритиши мумкин.

✦

ГУРЖААНИ (Грузия ССР). Грузия электр машинасозлиги бирлашмасига қарашли маҳаллий «Электромашина» заводида рўзғорда ишлатиладиган электр асбоблари учун янги, ҳажми кичик моторларнинг биринчи туркуми ишлаб чиқарилди. Бу кичик моторларга олдингиларига нисбатан икки баравар кам металл сарфланган, лекин улар анча мустаҳкам. Янги моторлар Мариуполдаги «Электробитприбор» заводига жўнатилди.

✦

МИНСК. Белоруссия пойтахтида СССР Фанлар академияси илмий-техника фаолияти, тадқиқотлар ва ижтимоий ташаббуслар маркази Белоруссия филиалининг ихтирочилар ва рационализаторларга кўмаклашиш бўлими очилди. Янгиликларни жорий этиш билан шуғулланадиган бу фирма ўз фаолиятини фақат ихтирочилик соҳаси билан чеклаб қўймайди. Масалан, ҳозир 20 метр чуқурликдан сувни осонгина тортиб берадиган қўл насоси, ультратовуш технологиясига асосланган қурилмалар, жумладан, пластмассани эритадиган қурилма цистерналарда қуюлиб қолган нефть маҳсулотларини цистерналар ҳаракатини тўхтатмаган ҳолда иситадиган мослама ясалмоқда. Корхоналар ишдан ташқари вақтда станоклар ва ускуналардан фойдаланиш тўғрисида фирма билан бажонидил битим тузишмоқда. Чунки энг яхши ишчиларни буюртмаларни бажаришга жалб этиш қўшимча пул ишлашга, кадрларни заводда муқим ишлаб қолишига кўмаклашади.

ЕР ҲАҚИДАГИ ҚОНУН ЛОЙИҲАСИ УМУМХАЛҚ МУҲОКАМАСИДА

СУВ ВА ҲОСИЛ

Мамлакатимиз ер ҳақидаги қонун қабул қилиниши арафасида турибди. У заминни ўз соҳибига қайтаради, буйруқбозлик исканжасидан халос этади. Бунда мутахассисларнинг роли янада ўсиши тайин. Чунки улар деҳқонларни илғор технология ва техника билан қуроллантирадиларки, бу эса тупроқ маҳсулдорлиги ва меҳнат унумдорлигини ошириш имконини яратади. Суғориладиган деҳқончилик районларида сувдан оқилона фойдаланиш тупроқ унумдорлигини оширишнинг муҳим шартларидан биридир. Бинобарин, суғориш усуллари тубдан такомиллаштиришга муҳтож.

Ўзбекистон мамлакатнинг энг йирик суғориладиган деҳқончилик районидир. Унинг тимсолида халқ хўжалиги энг муҳим тармоқлари ривожидаги ютуқларни ҳам, камчиликларни ҳам, халқ хўжалиги муаммолари номақбул усуллар билан ҳал этилганда юзага келадиган экологик оқибатларни ҳам кўзгудагидай яққол кўриш мумкин.

Ҳозир иқтисодий ва ижтимоий ҳаётимизнинг нохуш томонлари (суғориладиган майдонларни ҳисобдан яшириш, қўшиб ёзиш, ўғитларни қўлланишнинг илмга зид усуллари) рўй-рост очиб ташланаётганда бу ғайритабиий ҳолатларда фаннинг ҳам қўли бўлганлигини мардларча тан олиш керак.

Суғориладиган деҳқончиликнинг ўзига хос хусусияти шундаки, тупроқ сунъий суғорилганда ўсимликларнинг нормал ривожланиши учун зарур бўлган сув, ҳаво ва туз режими яратилади. Шу тариқа агротехника тадбирлари тупроқдаги микроэлементлар ва микробиологик жараёнларга таъсир кўрсатиб озиқланиш режимини вужудга келтиради. Зеро, суғориш ва агротехник тадбирлар биргаликда ўсимлик фаолияти учун зарур бўлган қулай шароитни таъминлайди. Сув, ўғитнинг беҳуда сарф бўлишини чегаралайди.

Бунда экинлардан олинган ҳосил тупроқ унумдорлигини оширишга қаратилган турли тадбирлар самарадорлигини белгиловчи асосий кўрсаткич ҳисобланади. Шу жиҳатдан олганда республикамизнинг суғориладиган майдонларида аҳвол қандай? Илмий, ижтимоий, техникавий ва иқтисодий жабҳаларда қандай муаммоларга дуч келинмоқда?

Ҳозир республикамизда қарийб 4,2 миллион гектар ер мавжуд. Лекин бу республика аҳолисининг ҳар бирига атиги 0,2 гектардан тўғри келади. Устига-устак бу кўрсаткич тобора камайиб бораяпти. Суғориладиган майдонларни кенгайтириш имкони деярли йўқ. Чунки республиканинг суғориш тармоқларидаги 52—55 куб километр сувнинг ҳаммаси сарфланмоқда. Табиий сув ресурсларидан ҳаддан ташқари кўп фойдаланиш оқибатида Орол қурий бошлади, Амударё ва Сирдарё этакларида қум саҳролари вужудга келди. Бундан ташқари, янги ўзлаштирилиб қишлоқ хўжалиги оборотига киритиладиган ерлар албатта қўшимча сув ресурсларини талаб қилади.

Катта ёки кичик қўриқ майдонларини бир зарб билан ўзлаштиришга бўлган уринишларнинг бари қўшни ҳудудларга салбий таъсир кўрсатувчи оқибатларга олиб келди. Андижон областида адир ерларнинг ўзлаштирилиши, Бухорода воҳага туташ ерларни ўзлаштириш, Хоразмда қумликларни бўйсундириш бунинг яққол мисолидир.

Шу тариқа республикада суғориладиган деҳқончилик тараққиётининг яқин орадаги истиқболи қандай бўлиши керак, деган масалага ҳушёр ёндашув шундай тўхтамга келиш имконини беради: мелиорация қилинган ҳар гектар экинзорнинг унумдорлигини ошириш учун мунтазам иш олиб бориш, бунинг учун фан ва техника имкониятларидан кенг фойдаланиш, мамлакатимизда ҳамда хорижда тўпланган тажрибаларни ишга солиш талаб этилади.

Мамлакатимизда аграр сиёсат соҳасида туб бурилишлар қилинмоқда, ер ўз соҳиблари қўлига ўтмоқда. Бундай шароитда мутахассис-аграрчилар ижарачилар, пудратчилар, хўжаликлар учун катта наф келтиришларини муттасил исботлашлари зарур. Бу эса фан ва ишлаб чиқариш иттифоқи мустаҳкамланишига кўмаклашади.

Ҳар қайси дала синчковлик билан ўрганилганда ўз имкониятларини, саховатини очади. Бунда фақат оби-ҳаётдан оқилона фойдаланиш керак. Республиканинг турли зоналарида, жумладан энг шимолий қисмида ҳам, энг жанубий қисмида ҳам пахта ҳосилдорлиги 40—50 центнер бўлган тақдирда бир центнер хом ашё етиштириш учун 100 куб метрдан 130—140 куб метргача сув сарфланиши тадқиқотларда аниқланган. Ҳолбуки, эксплуатация органлари маълумотларига кўра, бу кўрсаткич областларда 350 куб метрдан 750 куб метргача етмоқда. Ҳосилдорлик эса 25—30 центнерни ташкил этмоқда, холос. Фан ва амалиёт натижалари ўртасидаги бу тафовутлар илмий асосланган усулни излаб топиш учун кенг уфқ очади. Шу тариқа агрономлар ва мелиораторлар фаолиятининг кўлами кенгаяди, экология учун зарарсиз бўлган қишлоқ хўжалиги экинлари етиштиришда мутахассисларнинг ўрни кучаяди. Бунда шўр ювиш, суғориш, ўғитлаш ва бошқа агротехника тадбирлари ҳар бир даланинг мелиоратив ҳамда агротехник ҳолатига уйғунлаштирилсагина жиддий муваффақиятларга эришиш мумкин. Уларнинг амалга оширилишини ўлчов аппаратлари ёрдамида назорат қилиш ва самарасини баҳолаш керак. Шу тариқа қуриб бораётган дарёларимизни сақлаб қолишимиз, турли-туман дори солинавериб гиёванд бўлиб қолган тупроғимизни соғлаштиришимиз мумкин. Экологик жиҳатдан зарарсиз бўлган қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари сифати ҳам яхшиланади. Хўжаликларнинг раҳбарлари ва мутахассислари суғориш жараёнларини илмий жиҳатдан барқарорлаштирар эканлар, тупроқ унумдорлигини сақлашнинг энг қудратли воситаси алмашлаб экишни жорий этишни ҳам таъминлашлари шарт.

Далаларнинг пахта билан бандлигини 50—55 фоиз атрофига келтириш, ҳар бир алмашлаб экиш даласида ҳосилдорликни қатъий назорат қилиш деҳқончилик маданиятини юксалтиришнинг муҳим омилидир. Ўн учинчи беш йилликда барча хўжаликларни алмашлаб экиш схемалари билан таъминлаш даркор.

Бироқ уруғлик сифатли бўлмаса ерни соғломлаштириш, сувдан оқилона фойдаланиш борасидаги барча ҳаракатлар зое кетади. Турғунлик йилларида уруғчилик ишлари ўз ҳолига ташлаб қўйилди. Элита хўжаликларига эътибор берилмади, уруғлик материаллар сифати ҳаддан ташқари пасайиб кетди. Ачинарлиси шундаки, бу ҳолат республиканинг барча областларида зонал тажриба станциялари бўлган, ҳар бир районда юзлаб дипломли мутахассислар ишлаётган шароитда юз берди. Суғориладиган ерлардаги деҳқончиликнинг муваффақиятлари, меҳнат ва табиий ресурслардан самарали фойдаланиш учун соғлом дала, соғлом уруғ, деҳқоннинг сахий қўли ва фан ютуқлари зарур.

Бу муаммоларни ҳал этишда қишлоқ хўжалик маҳсулотлари учун нарх белгилаш сиёсати, ишлаб чиқарувчи билан истеъмолчи ўртасидаги реал бозор муносабатлари, ташқи бозорга чиқиш ва чет элларга сифатли тола сотиш имконияти ва бошқа масалалар ҳам муҳим роль ўйнайди.

«Пахта» ва «Сув» ҳамда бошқа программалар ўз олдига маълум мақсадларнигина қўйганлиги сабабли халқ хўжалигини ривожлантиришнинг яхлит истиқбол программасидан ажралиб қолган. Шу боисдан уларни «Экологик тоза суғорма деҳқончилик комплекси» программасининг таркибий қисмларига киритиш зарур. Бу программада фан ютуқлари, илғор тажриба, қишлоқ хўжалиги ва сув хўжалиги мутахассисларининг изчил ҳаракатлари ўз ифодасини топиши лозим. Уни 1989—1990 йилларда яратиш ва ўн учинчи беш йилликда амалга ошириш республика Фанлар академияси ва унинг тасарруфидаги институтлар фаолиятининг бош йўналишларидан бири бўлмоғи керак. Программанинг яратилиши ва амалга оширилишини республиканинг раҳбар органлари муттасил назорат қилишлари, уни ҳар бир хўжалик, ҳар бир ходим ҳамиша ҳис этиб туриши шарт.

Республика Фанлар академияси ва ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлими суғориладиган деҳқончиликни такомиллаштириш, уни янада ривожлантириш масъулиятини тўла ўз зиммаларига олиши, юқорида қайд этилган программани яратиши лозим ва унга жамоатчилик ошкора баҳо бериши керак.

А. РАЧИНСКИЙ,
профессор.

Қишлов қандай ўтмоқда?

ИЖАРА САМАРАСИ

Ижара пудрати асосида иш юритаётган мазкур фермада бўлган одам қатор ўзгаришларни илғаб олади. Ён-атрофдаги иморатлар таъмирланиб оқланган, кўргазмали тарғибот воситаларида чорвадорлар режалари ўз ифодасини топган. Парча-парча бўш ер текисланиб, сабзавот экинлари, гуллар экилган. Молхоналар, бузоқхоналар, сайр майдончалари, озуқа цехи ва бошқа ёрдамчи биноларга элтувчи йўллар асфальтланган. Йўлакларнинг четларида олма, беҳи каби мевали дарахтлар ўстирилмоқда. Чорвадорларнинг айтишларича, келгусида қовун-тарвуз, мева ва сабзавот маҳсулотлари ферманинг ўзида етиштирилади, бу ноз-неъматлар улар дастурхонига файз киритади.

Табиийки, юқоридаги манзаралар кишида илиқ кайфият уйғотади. Кўпгина фермалар айни шу жиҳатдан оқсашади. Аслида саранжом-саришталикка қараб одамларнинг чорвачиликка муносабатларини англаш қийин эмас.

— Кейинги пайтда фермани ободонлаштиришга алоҳида эътибор бераяпмиз, — деди совхоз директори Элмурод Шомуродов. — Бунинг фойдаси беқиёс. Пировардида одамларнинг кайфияти кўтарилиб, меҳнат унумдорлиги ортади.

Хўжалик раҳбарининг фикрини тажриба тасдиқламоқда. Чорвадорлар ўз ишига сидқидилдан ёндашаётганликлари, қишловга пухта ҳозирлик кўрилгани ҳар қадамда сезилиб турибди. Молхоналарнинг эшик ва дарчалари созланган, деразаларнинг ойналарига совуқ ўтказмаслик учун плёнка қопланган. Молларни суғориш ва соғиш каби юмушлар механизация зиммасида.

— Манави бочкага эътибор беринг, — бош зоотехник Абдусаттор Умаров молхона бурчагига ўрнатилган улкан идишга ишора қилди. — Сиғими — 3 тонна. Унда сув илитилиб, автосувдонларга оқизилади. Ҳозир шундай қилинмаса, сигирлар шамоллаб қолиши мумкин.

Қишловнинг муваффақияти озуқа цехи фаолиятига кўп жиҳатдан боғлиқ. Шу боисдан коллектив бунга алоҳида эътибор бермоқда.

Дарҳақиқат, беда, сомон ва бошқа хил дағал хашаклар ИГК-3 агрегатида янчилиб, майдаланган лавлагига аралаштирилган ҳолда охурларга солинаяпти. Натижада озуқанинг тўйимлилиги даражаси ва хушхўрлиги ортмоқда, исрофгарчиликнинг олди олинаяпти.

Ферманинг моддий асосини мустаҳкамлаш соҳасида қилинган ишлар ҳам чорвадорларга қўл келмоқда. Бу йил сайр майдонида 600 бош қорамолга мўлжалланган бир нечта бостирма қурилди.

Яқинда фойдаланишга топширилган сайр йўлаги ҳам сутни кўпайтиришга ижобий таъсир кўрсатади. Эрталабки соғимдан кейин сигирлар ана шу йўлак орқали молхонадан наридаги сайр майдонига ҳайдалади. Бу ерда жониворларга сув ва озуқа берилади. Кечқурун эса яна молхонага қайтарилади.

Фермада тажрибали чорвадорлар талайгина. Маҳкамой Шодаева — шулардан бири. У бултур пенсияга чиққан бўлса-да, қадрдон коллективидан кўнгил уза олмади. Қизи Муҳайё билан бирга сидқидил ишламоқда.

Маҳкамой опа 1988—1989 йил чорва қишловида вилоят чорвадорлари ўртасида ўтказилган социалистик мусобақада ғолиб чиққан, ҳар бош сигирдан 2600 килограмм ўрнига 3050 килограммдан серқаймоқ сут соғиб олган эди. Ҳозирги масъулиятли кунларда ҳам у карвонбошилик қилаяпти. Мария Аввалбоева, Назокат Абдуллаева, Шаҳарой Маҳрамқулова, Зебо Абдуқодирова каби сигирсоғарлар ҳам мураббийларидан орқада қолмасликка ҳаракат қилмоқдалар.

— Ўттиз йилдан буён шу фермада ишлаяпман, — деди молбоқар Мардон Хидиров. — «Сигирнинг сути тилида» деган гап ниҳоятда тўғри. Агар у яхши парвариш қилинса, мўл-кўл сут беради. Мен 70 бош говмишга қарайман. Ҳар қайсисидан ҳозиргача 3200—3500 килограммдан сут соғиб олинди.

— Фермада қулай шарт-шароит яратилганми?

— Бу борада нолимаймиз, — жавоб қилди у. — Унумли меҳнат қилишимиз, мазмунли ҳордиқ чиқаришимиз учун ҳамма нарса муҳайё. Ошхона, дам олиш хоналари шинам ва озода. Аёллар ва эркаклар учун алоҳида душхоналар ишлаб турибди. Ҳар куни радио тинглаб, телевизор томоша қиламиз, газеталар ва журналларнинг янги сонларини ўқиймиз.

— Тушликка қанақа таомлар тайёрланаяпти?

— Кўпроқ қовурма пиширамиз, — деди ошпаз Ҳамида Абдуқодирова. — Эрталаб ва кечқурунлари ошқовоқ ёки картошкадан сомса, гоҳида ширгуруч тайёрлаймиз.

Бошқа чорвадорлар ҳам маданий-маиший шароитлар ҳақида қониқиш билан сўзладилар.

Таъкидланганидек, Булунғур районидаги «Ғалабанинг 40 йиллиги» совхозининг чорвачилик фермаси ўтган йилнинг апрель ойидан бошлаб ижара пудратида ишламоқда. Коллективга изланувчан ёш мутахассис Тўхтабой Рисбоев раҳбарлик қилаяпти.

— Ижара пудратининг жорий этилиши чорвадорларимизнинг меҳнатга муносабатларини яхшилади, — сўзини давом эттиради директор Элмурод Шомуродов.— Бу маҳсулот миқдорида манаман деб турибди. Планлар барча кўрсаткичлар бўйича ошириб бажарилди.

Қўшимчаси шуки, чорвадорлар ҳар юз бош сигирдан 85 ўрнига 90 тадан бузоқ олишни мўлжаллашаяпти. Сигирлар маҳсулдорлиги кескин ортди. Йил мобайнида ҳар бош говмишдан 2665 килограммдан сут соғиб олиш кўзда тутилганди. Ваҳоланки бу кўрсаткич 2.900 килограммдан ошди.

Кўраяпмизки, ижарачи чорвадорлар эришаётган ютуқлар салмоқли. Аммо Тўхтабой Рисбоевнинг айтишича, ечимини кутаётган муаммолар ҳам йўқ эмас. Ҳозирча молларни яйратиб ўтлатишга атиги 11 гектар бедазор ажратилган. Бу мутлақо кам. Маъмурият ва район агросаноат бирлашмаси олдига ҳар бир шартли мол ҳисобига тегишли майдон ажратиш масаласи қўйилганига анча бўлди. Агар бу муаммо ҳал этилса, ўша ерда беда, лавлаги, маккажўхори ва бошқа хил экинларни ижарачиларнинг ўзлари етиштиришади. Бунинг учун яна трактор, тележка, ўрим-йиғим агрегатлари зарур. Шунда ижарачи коллективнинг мустақиллиги таъминланади, маҳсулот ҳажми янада ортиб, таннарх арзонлашади.

М. ЭРАЛИЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

Ўрта Чирчиқ районидаги Ким Пен Хва номли колхоз фермаси хўжаликнинг бошқа барча бўлинмалари каби ижара кооперациясига ўтиб ишлаяпти. Моллар сони кўпайтирилмаган ҳолда маҳсулдорлик сезиларли ошмоқда. Айни пайтда бу ерда маданий ва маиший жабҳага ҳам кенг эътибор берилаяпти.

СУРАТЛАРДА: зоотехник Т. Когай ва бош ветврач В. Ким жониворларнинг аҳволини кўздан кечиришаяпти; мана бу янги болалар боғчасида бир неча кундан сўнг кичкинтойларнинг шодон кулгуси янграйди; колхоз тикувчилик устахонасида — маданий ва маиший соҳа бўйича бухгалтер С. Цой ва тикувчи В. Ким.

В. МИЛЕНЬКИЙ олган суратлар.

Муаммо ечимини кутади

ПОДАЧИНИНГ АРМОНИ

— Эҳ, тоғда яшаб кўрмабсиз, дунёга келмабсиз, — чорвани оила пудратига ўтказишни Наманган областида биринчилардан бўлиб бошлаб берган Қўчқорали Абдуғаниев «Тоғда зерикиб қолмайсизми» деган саволимга шундай жавоб қилди. — Чор-атрофингизда улуғвор қоялар савлат тўкиб туради. Арча ҳиди, какликлар сайраши кўнглингизни кўтаради. Тиниқ осмонда юлдузлар дурдек ялтирайди.

Қўчқорали чорвадорлар оиласида ўсди. Улар Санг тоғидан йигирма беш-ўттиз чақирим олисдаги Мамай қишлоғида яшашади. Лекин эсини танибдики, ота-онасининг умри тоғ-тошларда, пода ортида ўтади. Болалар мактаб ёшида қишлоқдаги бувилари қарамоғига топширилади. Бугун олти фарзанднинг ҳаммаси вояга етган. Оқилбек — шофёр, Абдуназар билан Меҳмонали — соҳибкор. Қўчқорали эса мактабни битиргач, бир йил қурилиш бригадасида ишлади. Йигитлик бурчини ўтаб қайтгандан сўнг ҳунар-техника билим юртида ўқиди. Аммо нимадандир кўнгли тўлмас, эртаю кеч юксак тоғлар бағрига чорлар, ҳатто болалигидан димоғига ўрнашиб қолган арчалар ҳиди, тиниқлигидан суви остидаги тошларнинг ранггигача кўринадиган Саночсойнинг шовуллаши тушларига кириб чиқарди.

Бир куни, ниҳоят, эр-хотин кўч-кўронини тоққа кетаётган автомашинага юклади-да, ота-оналари ўтовига — Зозғон яйловига жўнаб кетишди.

— Иш қизғин паллада отпуска беришдими? — сўради отаси ҳайрон бўлиб.

— Тоғда юмуш кўпайгандир, бориб ёрдамлашиб келсак, деб келинингиз қўймади,

— Қўчқорали гапни чалғитди.

— Келинимга баракалло! — Абдуғани ака Ширмонойни алқади.

Орадан уч-тўрт кун ўтгач, Қўчқорали юрагини ёзди:

— Пода ҳайдамоқчиман! Қарорим шу! Бундан буёғига тоғда ишлайман.

Қайси ота пушти камари ўз ишини давом эттиришга бел боғлаганидан хурсанд бўлмайди? Умр ўтмоқда, бугун-эрта кимгадир чўпон таёғини топшириши керак. Катта фарзандлари қишлоқда ўрнашиб қолишди. Шуни хоҳлашибди, бахтини топишсин. Лекин буниси...

— Муродингга ет, ўғлим,— деди ота оқ йўл тилаб.

Қўчқорали ўша кунларда юз берган бир нохушликни ўйласа, ҳозир ҳам вужудини тер босади. Отаси қандайдир юмуш билан пастга (тоғликлар қишлоқни шундай дейишади) тушадиган бўлди. Подани Қўчқоралига топшираркан, тайинлади:

— Кеч қолмагин, ўғлим. Ҳозир ўтлар роса етилган, ҳайвон қорни тўйганини билмайди.

Қўчқорали подани жилға атрофидаги яйловга ёйди-ю, китоб ўқишга берилди. Булут бостириб келаётганини сезмай қолди. Боши узра ногаҳон яшин чақнагандагина аҳволни тушунди. Қўйларни қўрага ҳайдади. Сўқмоқ нишаб бўлиб, жониворлар сертош қияликдан тирноқлаб тушишарди. Саночсойга етай деганда, тўсатдан нимадир гупиллади, тош тошга урилди.

Қўчқорали шошганича товуш чиққан томонга югурди. Икки яшар бузоқ уч терак бўйи пастликдаги ўнгурда пitilларди. Уни қутқаришнинг иложи йўқ эди.

Кечқурун эшитганини эшитди. Бу унга катта сабоқ бўлди. Беш йил мобайнида отасига ёрдамчилик қилди. Сўнгра Абдуғани ака унга чўпон таёғини узил-кесил топширди. Ўзи эса қишлоққа қайтиб, фермага енгилроқ ишга ўтди...

Мана, Қўчқорали билан суҳбатлашиб ўтирибмиз. Гурунгимиз мавзуи оила пудрати натижалари, унинг истиқболидан мўл-кўлчилик манбаи — жамоат чорвасини ривожлантириш омиллари, бу борадаги муаммолар, уларни бартараф этиш чоралари ҳақидаги фикр-мулоҳазаларга уланади.

— Гўштнинг бозор баҳоси деҳқон бечоранинг икки кунлик иш ҳақига тенглиги сабаблари тўғрисида кўп бош қотираман, — дейди у. —Одилона айтганда, айбни сотувчилар ва нарх белгиловчиларга тўнкаш хато. Чорвани боқиш борган сари қийинлашиб кетаяпти. Қишлоқларимиз атрофида яйловлар йўқ. Бир товуққа ҳам дон, ҳам сув керак. Сигир билан бузоқ кунига ўртача 45—50 килограмм хашак, 90—100 килограмм кўк ейди. Шунча миқдордаги озуқани молбоқар қаердан топади. Ҳар қарич ер ҳисобда.

Қўчқоралининг сўзларини тинглarканман, эллигинчи йиллардаги қишлоқ манзаралари кўз ўнгимда гавдаланди. Ўша пайтда яйловлар кўп эди. Биз, болалар дарсдан сўнг, таътил кунларида мол-қўйларимизни боқардик. Ўтлоқзорларга ажабтовур номлар ҳам қўйгандик: «Робинзон ороли», «Каптар уяси», «Қизил қиёқ», «Бедана тепа», «Бўри уяси» ва ҳоказо. Ҳозирги ёш-яланглар бунга ишонмасликлари мумкин. Бора-бора яйловлар тугул ариқ-зовурларнинг четлари, ҳатто тепаликлар ҳам текисланиб пахта майдонига қўшилди. Одамлар энди мол-қўйларини қаерда боқишади? Тирикчиликларини қандай ўтказишади? Натижада уй ҳайвонларини сақлаш таомилдан чиқа бошлади.

Норин районидаги «СССР 50 йиллиги» колхози бош агрономи Султонмурод Маҳмудовнинг айтишича, жамоат фермасида 775 бош қорамол, 1.021 бош қўй-эчки боқилади. Буларга атаб ҳар йили 60—70 гектар ерда дон учун, 30—35 гектар майдонда силос учун маккажўхори етиштирилади. Талай майдонда беда ўстирилади. Бу — 2500—2600 тонна озуқа дегани. Устига устак жониворлар тўрт-беш ой давомида тоғдаги яйловларга олиб чиқилади. Шунинг ҳисобига ем-хашак тежалади. 1380 хонадонда эса 970 бош қорамол мавжуд. Ачинарлиси, шахсий секторларга атиги 150 тонна ем берилмоқда. Бу туяни чўмичда суғориш билан баравар эмасми.

Чортоқ районидаги «Москва» колхозида аҳвол бундан ҳам баттар. 2200 оила қарамоғидаги жониворлар минг бошга ҳам етмайди.

— 350 гектар майдонда озуқа етиштирамиз, — дейди хўжалик раҳбарлари зорланишиб. — Бу фермадаги молларни ҳам таъминлай олмайди. Шунга қарамасдан, етиштирилган маккажўхори донининг 60 фоизини тайёрлов идораларига топшираяпмиз.

...Қўчқорали ҳамон куйиб-пишиб мулоҳазаларини ўртоқлашади.

— Ҳайвоннинг ўзи ердан ега-нига не етсин! — дейди у. — Қишда қишлоққа қайтгач, жониворларга қанча озуқа бермайлик, териси суягига ёпиша боради. Шунинг учун ҳар хўжаликда 30 гектар ер яйловга ажратилиши керак. Буни алмашлаб экиш ҳисобига амалга ошириш мумкин. Шундай қилинса, ер ҳам дам олади, ҳам ҳайвон тезаги туфайли унумдорлиги ортади.

Чорвадор йигитнинг фикрлари ўринли. Зеро, қишлоқларда яйловнинг янгидан вужудга келтирилиши нафақат иқтисод жиҳатдан, балки табиат мувозанатини сақлаш нуқтаи назаридан ҳам фойдалидир. Бундай жойлар атроф муҳитининг мусаффолигига кўмаклашиши аён.

О. ЖУМАНАЗАРОВ.

Султон АКБАРИЙ.

БАХТИНГ УСТИВОР БЎЛСИН

Бўлма, шоир, бугун эринчак,
Тоза йилдай нафис келинчак
Беточарда қилганда салом,
Ижобатга ўтсин бу калом.

Мардум, бахтинг устивор бўлсин,
Қамровингда дўсту ёр бўлсин.
Ассаломга алик ол, қўл тут,
Эшигингни тарк этмасин қут.

Ўт олдир кул ўчоқларингни,
Қўноққа оч қучоқларингни.
Тубингни бил, ўзингдан тарқал,
Дуторларинг реза-реза чал.

Ўз туғилган жойинг шарифдир,
Эгасиз ер гулсиз, ғарибдир.
Ёмонликка ўтма ғамда ҳам,
Шодликни кўр эр билан баҳам.

Имонингни қизилга сотма
Ва гуноҳи азимга ботма.
Бўҳтон машъум «ўзбеклар иши»,
Кўтарарми иснодни киши.

Кўланкаси майдонлар қурсин,
Ичдан чиққан шайтонлар қурсин.
Қўрқоқ бўлур сўфили овул,
Ботир бўлур бахшили овул.

Кавуш кийсанг, мардонасин кий,
Яхшиликни соғин, эркка ий.
Кенг феъл берсин, кетмасин давлат,
Алпомишга ярашар савлат.

Яша қадр-қимматда жуфай,
Кел, иккала бетингдан ўпай.
Ҳосил бўлсин муродинг мардум,
Ўзн бегим, асли жўмардим.

Бугунги кунда жамоат чорвачилигини жадал ривожлантириш агросаноат ходимлари олдида турган энг муҳим вазифалардан бири ҳисобланади. Гўшт етиштиришга ихтисослашган республика чорвачилик бошқармаси партия ва ҳукуматимизнинг қайта қуриш сиёсатини чуқурлаштириш, турғунлик йилларидан мерос бўлиб қолган иш юритишнинг маъмурчилик - буйруқбозлик усулларини тезроқ бартараф этишга оид кўрсатмаларини изчил амалга ошира бориб, яхши натижаларни қўлга киритмоқда. Шу соҳадаги хўжаликлар директорларининг тўққиз ойлик иш якунларига бағишлаб яқинда бўлиб ўтган кенгашида раислик қилган республика «Гўшт» етиштириш бирлашмаси раҳбари Маъмуржон Алиев қуйидаги рақамларни тилга олди:

— Ташкилотимизга қарашли гўшт етиштиришга ихтисослашган 35 та корхонанинг 33 таси планда белгиланган асосий кўрсаткичларни бажариб, йилни фойда билан якунлади. Бундан икки йил муқаддам уларнинг ярми зарар келтирадиган хўжаликлар саналарди. Ўтган йилда давлатга 70 минг тонна гўшт сотилди. Бу — пландагидан 3 минг тонна кўп деган гап. Давлатга сотилаётган молларнинг ҳар бири ўртача 430—440 килограмм тош босмоқда.

Йиғилишда иштирок этган республика Қишлоқ хўжалик давлат-кооператив комитети раисининг муовини Ҳ. Исканов колхоз ва совхозлар топшираётган молларнинг ҳар биттаси 340 килограммдан ошмаётгани, шунинг ҳисобига бир йилда 9 минг тоннадан зиёдроқ гўшт бой берилаётгани, аҳоли жон бошига истеъмол қилинадиган гўшт миқдори мамлакатимизда ўртача 65 килограммни ташкил этгани ҳолда, Ўзбекистонда бу кўрсаткич уч баравар камлиги ҳақида куюниб гапирди. Кенгашга раислик қилувчи медицина талаб нормаси — 85 килограмм, шунинг учун гўшт ва гўшт маҳсулотларини кўпайтириш чораларидан бири чорвачиликни ихтисослаштиришдан иборат эканлигини таъкидлади. Ана шу йиғинда Қашқадарё областидаги «Рассвет» совхозининг брак қилинган урғочи мол ва тўрт ойликдан катта новвосларни олиб бўрдоқига боқишда яхши натижаларга эришаётгани, хўжаликка 1987 йил декабрь ойида раҳбар бўлиб келган Аҳмад Муҳаммадиев ташаббуси хусусида илиқ гаплар бўлди. Ушбу мақолани ёзишимизга ҳам ўша кенгаш туртки берди.

«Рассвет» совхозига йўл олдик. Рости, хўжаликка илк дафъа ташриф буюраётганимиз учун ҳам йўлда бироз адашиб қолдик. Ниҳоят, тушликка яқин совхозга кириб бордик.

Директор хонасида икки киши бўлиб, бири телефонда гоҳ у, гоҳ бу хўжалик раҳбарини сўрар, «Илтимос, пахтадан бўшаган трактор прицепларини 2—3 кунга молларни ташиш учун ёрдамга юборсангиз», — дея сўзини тугатарди. Сўнгра у ГАИ бошлиғига сим қоқиб, мол ортилган карвонни Шаҳрисабз ва Қарши кушхоналаригача беталафот олиб борилишини таъминлашни илтимос қилди. Хонадаги иккинчи киши эса бош кўтармай нималарнидир қоғозга туширарди.

Салом-аликдан сўнг муддаомизни айтдик. Хўжалик раҳбари янги молхона қурилишидан хабар олгани кетган экан. Ўтирганлардан бири район партия комитети бюросига чорвачилик бўйича ҳисоб берувчи масъул ходимлигини билгач, ишимиз юришганидан қувондик.

ИНТИЛГАНГА ТОЛЕ БЎЛУР ЁР

— Район колхоз ва совхозларида бир центнер гўшт етиштиришга 16—22 озуқа бирлиги сарфланмоқда, — деди у. — Кўриб турибсизки, таннарх ҳали анча баланд. Илгари район чорва планини бажаришда кўп қийинчиликларга дуч келарди. Бу йилдан бошлаб енгил нафас олмоқдамиз. Сабаби шуки, ихтисослаштириш қўл келди. 1988 йилнинг январь ойидан хўжаликлардан брак қилинган урғочи моллар билан буқачаларни Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг 1976 йилда нархлар бўйича чиқарган қарори асосида тирик вазнда ўртача 226—394 сўмдан сотиб олиб, «Рассвет» совхозида бўрдоқига боқилаяпти. Хўжаликлардаги барча қўйлар Фрунзе номли совхозга, паррандалар эса фабрикага жамланди. Колхоз ва совхозларнинг фермалари фақат сут етиштирадиган бўлди. Ишни янгича ташкил этиш туфайли бир йилда пландагидан 1.000 тонна гўшт, 500 тонна сут кўп етиштирилди.

Статистика маълумотларига кўра 1989 йилнинг ўн ойи мобайнида бултурнинг шу давридагига нисбатан ҳар бир сигирдан 228 килограммдан, жами 989 тонна кўп сут соғиб олинган. Ўтган йилларда колхоз ва совхозлар давлатга сотган қорамолнинг тирик вазни 235—250 килограммдан ошмаган бўлса, ҳозир бу кўрсаткич ўртача 350 килограммга етмоқда. Вазн ошганлиги ҳисобига 10 ойда қўшимча 491 тонна гўшт сотилди. Умр бўйи зарардан чиқмайдиган чорвачилик энди фойда берадиган тармоққа айланди, планлар ортиғи билан бажариладиган бўлди. Бу хайрли ишда бўрдоқичиликка ихтисослашган «Рассвет» совхозининг алоҳида ўрни бор. Хўжалик 1988 йилда бир центнер гўшт етиштириш учун 8,8 озуқа бирлиги сарф қилди, молларнинг кеча-кундуз мобайнида семириши ўртача 530 граммга тўғри келди, таннарх эса 194 сўм 50 тийинни ташкил этди. Совхоз ўша йилнинг ўзида биринчи маротаба 531 минг сўм фойда олди. Шундан 62 минг сўми ишчи ва мутахассисларга мукофот тариқасида берилди. Чорвадорларнинг ойлик маоши 120 сўмдан 320 сўмга кўтарилди.

— Эндиликда давлат банкидан қисқа муддатли қарз олмаяпмиз, — дейди совхоз бош иқтисодчиси С. Тўраев,— Узоқ муддатга олинган 2 миллион сўм қарзимиз бор эди, яқин икки-уч йил ичида узиш ниятидамиз.

Солиштириш учун қуйидаги рақамларни келтириш ўринлидир. Моллар тарқоқ ҳолда бўлган пайтда колхоз ва совхозларда бир центнер гўшт етиштиришга 16—22 озуқа бирлиги сарфланган, кунлик семириш 200—250 граммни, гўшт таннархи 320—400 сўмни ташкил этган. Хўжаликда илғорлар сафи тобора кенгаймоқда. Оилавий пудрат асосида ишлаётган Орол Пардаев звеноси 240 бош бўрдоқини парваришлаб, кунига пландаги 600 грамм ўрнига 750—800 грамм семиртиришга эришаяпти. Даромади ҳам шубҳасиз шунга яраша.

Бузоқбоқар Бекмурод Боймуродов звеносининг иши ҳам мақтовга лойиқ. Бу пудратчи коллектив 680 бош бузоқни парвариш қилаяпти, ҳар бири кечаю кундуз мобайнида планда кўзда тутилган 450 грамм ўрнига 500—550 граммдан семирмоқда. Звено бир центнер гўштга 18 сўм, агар пландан оширса, яна 4 сўм қўшимча ҳақ олади.

Хўжаликка борган киши ўзини гўё каттакон қурилиш майдонига кириб қолгандек ҳис қилади. Қаёққа қараманг: ё эски молхона қайта тикланаяпти ёхуд янгиси қурилаяпти. Биргина ўтган йилнинг ўзида ҳар бири 180 бош молга мўлжалланган 5 та айвон қуриб битказилди, 2 та сигирхона қайта тикланиб, молларни сўқимга боқишга мослаштирилди. Шу кунларда ҳам 4 та эски молхона созланаяпти. Бундан ташқари 3 та янги айвон, 3та чўчқахона, ҳаммом, 400 ўринли ёзги ва 180 ўринли қишки кинотеатр, маиший хизмат уйи ва бошқа объектлар қурилаётир. Айримлари бугун-эрта ишга тушади. Шуни ҳам алоҳида таъкидлаш керакки, хўжалик ўз кучи билан бунёд этаётган иморатлар қурилиш ташкилотлариникига қараганда икки баравар арзонга тушмоқда.

— Иложи бўлса, ҳамма иншоотларни ўз кучимиз билан қурардик, — дейишди совхозда. — Афсуски, бизга ажратилган фонд материалларини ўз вақтида ололмаяпмиз. Мана ҳозир ҳам ўзимиз бошлаган ишни ниҳоясига етказиш учун 2 минг дона шифер етишмаяпти. Директор Аҳмад ака Муҳаммадиевнинг тиниб-тинчимаслиги туфайли РСФСР-нинг Горький областидан 9 вагон ёғоч олиб келинганди. Ўша асқотмоқда. Шуни ҳам таъкидлаш керак: қурилиш ташкилотлари барпо этаётган иморатлар сифатсиз, бу ҳам етмаганидек, фойдаланишга топшириш муддати ҳаддан ташқари чўзиб юборилмоқда. Мисол тариқасида бош пудратчи — Қамашидаги хўжаликлараро қурилиш ташкилоти (бошлиғи Н. Хўжамбердиев) ҳамда 2-«Облагропромстрой»-га қарашли механизациялашган 140-кўчма колонна (бошлиғи Ж. Саъдуллаев)ни тилга олиш мумкин.

Кичик бир хўжаликда шу қадар катта ишлар қилинаётганини кўриб қувондик. Одамлар унинг аввалги жойда ҳам жонкуяр бўлгани, ташаббус, ғайрат-шижоат кўрсатиб тер тўккани, кўпчиликка бош бўлиб, анча-мунча ишлар қилганини айтишди. Ўша совхозни бориб кўриш истаги туғилди бизда. Лалми ерда молхона ва чўчқахоналар қуриб битказилган, ичи туёқларга тўлдириб юборилган, хўжалик маркази гулзору ва боғларга бурканган, чорвадорлар маданий ҳордиқ чиқарадиган жойларда фавворалар ўрнатилган. Худди санаторий дейсиз. Аҳмад ака бу ерда — район хўжаликлараро бўрдоқичилик базасида роппа-роса ўн беш йил меҳнат қилган экан. Қарилик пенсиясига чиқишига бир-икки йил қолганда қолоқ совхозга директорликка тавсия этишибди.

— Аҳмад ака, нега бу хўжаликка ўтишга розилик бердингиз? — деб сўрадик. У киши:

— Биласизми, ҳозирги пайтда одамларнинг кайфияти яхши-ёмонлиги хонадонидаги ўчоқда осилган қозонда гўштнинг бор-йўқлиги билан белгиланади, — дея жавоб қилди. — Кўпдан буён кузатаман: қишлоқ халқи кам гўшт истеъмол қилаяпти. Мен ҳам бир савоб ишга қўл урай, қолаверса, шу район сувини ичиб катта бўлганман, эл-юртга танилдим, қарзимни узай, деган ниятда розилик бердим.

Аҳмад ака қизиқ бир воқеани ҳикоя қилди. Унинг уйига меҳмон келадиган бўлиб қолибди. Ўғлига бозор қилишни буюрибди. Дастурхон атрофига ўтиришгач, қарасаки, оқ ўрик ҳам қўйилган экан. У аввалги иш жойида яратган боғнинг ўриги эканлигини танибди. Нархини сўрабди. Бозордан килосини 3 сўмдан олганини айтибди ўғли. Шундан кейин ҳамма ишларини ташлабди-да, Тожикистонга бориб талайгина ўрик кўчати олиб қайтибди. Янги барпо этилган ўрикзор ҳадемай мева берса ажаб эмас.

Далаларни айланиб юрар эканмиз, чорвачиликни янада ривожлантириш учун ер камлигига, бори ҳам (649 гектар) кам ҳосилли, бўш тупроқли, чўкари эканлигига ишонч ҳосил қилдик. Дарё 50 метр пастликдан оқади. Совхоз ихтиёридаги насослар эса сувни 10 метр юқорига кўтариб бера олади, холос. Шунинг учун ҳам Қулоқли насос станцияси қурилаяпти. Агар у ишга тушса, совхоз ерларини сув билан таъминлаш анча яхшиланади. Бинокорлик материаллари, машина ва тракторлар етишмаяпти. Райондаги молларнинг зоти паст, шу сабабли бир кеча-кундуздаги семириш ўртача 500—600 граммдан ошмаяпти.

Совхоз азаматлари кўндаланг турган муаммоларни бирин-кетин ҳал этиб, қийинчиликларни мардлик билан енгиб ўтмоқдалар. Жасорат, ташаббускорлик ва тажриба бирга қўшилиб, ютуқлар омили бўлаяпти.

«Рассвет» совхози ўз номига монанд ишлар қилаяпти. Биз хўжаликдан қайтар эканмиз, Аҳмад ака Муҳаммадиев бошлиқ изланувчан чорвадорларга ҳамиша омад ёр бўлишини тиладик.

Т. ҒАНИЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати»нинг жамоатчи мухбири.

ФАРҒОНА ВОҚЕАСИ АТРОФИДА

ҲАҚИҚАТ БАРИБИР ҚАРОР ТОПАДИ

Фарғона водийсида рўй берган фожиали воқеалар чамаси ҳали анча вақтгача ҳам сиёсий, ҳам ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан таҳлил қилинади.

Ўша воқеалар бутун мамлакатимиз оммавий ахборот воситаларининг ҳам эътиборини ўзига жалб этмоқда. Қуйида «Миш-мишларни ким тарқатаяпти!» умумий сарлавҳаси остида босилган туркум мақолалардан бир парчани эътиборингизга ҳавола қилмоқдамиз. У қўшинларнинг Ғарбий группаси газетаси — «Советская Армия»нинг махсус мухбири Л. Малюга томонидан тайёрланган бўлиб, мазкур нашрда ўтган йил 3 ноябрь куни берилган.

Мен «Огонёк» журнали чиқиши хусусида тўхталиб ўтмоқчи эмас эдим. Аммо «Гангиш» мақоласи республикада жуда кенг салбий акс-садо берди. Бунинг устига қаламкашлардан катта бир гуруҳи журнал нуқтаи назаридан ўз норозилигига мамлакат жамоатчилиги диққат-эътиборини тортиш мақсадида забастовка эълон қилди.

Мамлакатдаги энг кекса республика газетаси — «Правда Востока» (у 1917 йил 2 апрелидан буён нашр этилади) коллективининг «Огонёк» билан ўз «ижодий» алоқалари бор. Журнал қаламкашлари мазкур газетани рўкач қилиб, ундан олинган кўчирмаларни хоҳлаганча талқин этмоқдалар. Жумладан, редакция номидан берилган «Қарсаклардан аввал ва кейин» ҳамда «Пахта қули» мақолаларида шундай қилинган эди. Ўша тажриба «Огонёк»нинг навбатдаги чиқиши — «Гангиш» мақоласида яна ўз ифодасини топди. Уни бутун ер юзидаги миллионлаб муштарийлар ўқишди. Ўқишди-ю бир қалқиб тушишди: у ерда, Ўзбекистонда нималар бўлаяпти ўзи, ахир, фожиали воқеалар бўлишини олдиндан кўра билган одамлар бор экан-ку? — деган саволлар бера бошлашди.

Ҳозирги пайтда аввал бошида ўша воқеалар сиёсий мақсадлар кўзда тутилган хатти-ҳаракатлардан иборат бўлмаган, деган қатъий нуқтаи назар устунлик қилмоқда. Қувасойдаги пичоқвозликдан кейин бир ҳафта осойишталик ҳукм сурди. Афсуски, ундан на партия, на совет ва на ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари фойдаландилар. Аксинча, ҳар хил норасмий тузилмалар, мафияга алоқадор гуруҳлар ана шу давр ичида кескинликни авж олдиришга зўр бериб интилдилар, иғвогарона миш-мишлар тарқатдилар, туркларнинг «бешафқатлиги»га доир далилларни тўқиб чиқардилар. Бундай ишбошиларнинг кўпчилиги қўлга олинди, ҳозирги пайтда тергов ўтказилмоқда.

Мақола муаллифининг месхети турклари гўё исломнинг ҳаққоний иши учун бош кўтармаганликлари сабабли шундай қисматга дучор бўлдилар, деган фикри юзасидан СССР Прокуратураси тергов группасининг бошлиғи А. Фролов қуйидагиларни айтди:

— Бу бутунлай ёлғон гап. Ўта хатарли бўҳтон. Афсуски, ана шундай вазиятда турк жамоаси вакиллари ўзларини нотўғри тутмоқдалар... Улар сохта гап-сўзларни рад этиш ўрнига баъзан миш-мишларни тарқатиш билан шуғулланмоқдалар.

Буларнинг ҳаммасини изоҳлаш осон: халқ талвасада. У ҳозирги оғир вазиятда ўзига келиб олиши, тўғри йўлни танлаши учун ҳақиқат ниҳоятда зарур бўлиб турибди.

«Правда Востока»га қайтайлик. Газета ўз шаънига бундай айбномалар қўйилганидан, Фарғона воқеалари бузиб талқин этилганидан кейин бир чеккада жим тура олмас эди. «Огонёк» журналининг бош муҳарририга очиқ хат ёзилиб, у шу йилнинг 7 августида Москвага жўнатилди. Хат ёзишдан мақсад журнал ўз чиқишлари билан ёмонотлиқ қилиб қўйилган ўзбекистонликлар қадриятини сақлаб қолиш эди.

Мазкур очиқ хатни газетанинг ўзида босиш кўзда тутилмаганди, бироқ бир ярим ой мобайнида «Огонёк» муҳарриридан аниқ жавоб ўрнига нуқул ваъдалар олинаверганидан кейин «Правда Востока»да «Қистирма бўйича айтилган доно фикрлар» сарлавҳали мақола эълон қилинди. «Огонёк» чиқишларида республикага, унинг халқига нисбатан бир ёқлама муносабатда бўлинганини кўрсатиб бериш, газета нуқтаи назарини ўқувчиларга тушунтириш учун шунга мажбур бўлинган эди.

Бутун редакция Москвадан жавоб кутиб турганига мен гувоҳман. Муҳаррир ўринбосари В. Шаповалов «Правда Востока» муҳаррири Р. Сафаровнинг В. Коротич билан учрашуви ҳақида сўзлаб берди. В. Коротич «Гангиш» мақоласи юзасидан эътирозлар борлигини билгач, тахминан шундай муносабат билдирган: бу мухбирлар ҳамиша қаёқдаги нарсаларни ҳеч текшириб ўтирмай ёзишаверади, жабрини эса сен тортасан! Ана шу жавобда журналистга нисбатан ишончсизлик ҳам, эҳтиётсизлик ҳам мужассам. Бизнинг муҳарриримиз ҳам менинг ҳақимда шундай фикр билдиришини асло истамайман...

Шу йил 22 сентябрда «Огонёк»нинг бош муҳаррири В. А. Коротич номига ёзилган очиқ хат «Қистирма бўйича айтилган доно фикрлар» сарлавҳаси остида босилиб чиқди. «Правда Востока»нинг таҳрир ҳайъати рухсати билан Фарғона воқеаларига бағишланган ана шу мақоладан бир парчани газетхонлар эътиборига ҳавола этмоқчиман. У баъзи «каромат қилишлар» сир-синоатига аниқлик киритгани учун ҳам қизиқарлидир.

«Ўзбекистонда миллатлараро уйғонган низо алангасини авж олдирган муаллиф («Гангиш» мақоласининг муаллифи А. Головков кўзда тутилаяпти) «Огонёк» журналига йўлланаётган хатлар ва норозиликлар ҳақида балки ўйлаб кўрар. Ўзбекистонликларнинг турли қатламларида эҳтирослар кучайгандан кучая бормоқда. Очиғини айтамиз: турли миллат кишилари месхети турклари ва ўзбеклар ўртасида рўй берган қонли можаро кунларида ҳатто Ғарбдаги энг ашаддий ва тили аччиқ радиостанциялар ҳам А. Головков муваффақ бўлган даражада ўзбеклар ва руслар ўртасига бу қадар нифоқ солмаганини аниқ билиб турибдилар. Бу шунинг учун ҳам рўй бердики, муаллиф Фарғонадаги воқеалар боришининг манбаларини мудроқ ҳолда англаб етмай туриб уларни Ўзбекистон ССР ички ишлар министрининг собиқ биринчи ўринбосари Э. А. Дидоренко тутқазган қистирма бўйича донишмандлик билан таҳлил этади. Айни пайтда генерални ниҳоятда жабр кўрган ва пайғамбар қилиб кўрсатади. Йўқ, мажозий маънода эмас. Лоақал сиз мақоладаги «Генералнинг огоҳлантириши» деган бобини қайта ўқиб кўринг (Виталий Алексеевич, айтишларича, сиз материал босилиб чиққунга қадар уни шахсан ўқимаган экансиз). Унда муаллиф генерал милиция органларида тартиб ўрнатганлиги, уюшган жиноятчиликка қарши курашганлиги, айни пайтда Фарғона воқеалари рўй бериши мумкинлигини пайғамбарона башорат қилганлиги, шуларнинг оқибати ўлароқ республикадан «қувғин» этилганлиги ҳақида ёзади.

Энг аввало генерал мақола муаллифига тиқиштирган безориларни тутиш ва тартиб ўрнатишга доир кўзни қувонтирадиган маълумотларга ўзимиздан ҳам қўшмоқчимиз. Э. А. Дидоренко қўли билан органлардан бўшатиб юборилган кўплаб ходимлар яна ишга тикланишди, чунки улар ҳеч асоссиз равишда ҳайдаб юборилган эдилар. Генерал республикада оператив ишларга раҳбарлик қилган йилларда жиноятчилик тўхтовсиз ўсиб борди. Унинг оғир кўринишлари қарийб 35 фоиз ўсганлиги қайд этилди. Одамлар ҳаёти, шаъни, қадрияти, мол-мулкига қарши жиноий кўринишлар кўпайди, аниқроғи ҳар йили 26—60 фоиз ўсиб борди.

Бунда биргина Э. А. Дидоренконинг, ҳатто умуман Ички ишлар министрлигининг «хизмати» бор, деб айтиш қийин, албатта. Бироқ генералнинг ён дафтаридан олинган рақамлардан фойдаланиб муаллиф қайд этган ютуқларни ҳам фақат якка шахс билан боғлаб қўйиш ярамайди. Дарвоқе, ўша муваффақиятларнинг ўзи йўқ. Айниқса Тошкентдаги криминал вазият жиддий ташвиш уйғотмоқда. Бу ерда республикадаги жами жиноятларнинг қарийб ярми, ўғирликлар ва талончиликларнинг 60 фоиздан зиёдроғи, қотилликларнинг бешдан бири, шахсий мулкни ўғирлашнинг қоқ ярми, давлат мулкини ўмаришларнинг ҳар тўрттасидан бири содир бўлаяпти. Жиноятларнинг ярми очилмай қолмоқда. Агар рақамлар унчалик жозибадор бўлмаса, ҳис-туйғуларни уйғотиб қўйишимиз мумкин. Э. А. Дидоренко республиканинг бош оператив ходими бўлган кезларда Ички ишлар министрлиги биносидан ўн қадамча нарида икки марта Совет Иттифоқи Қаҳрамони бюсти билан 25 килограммли бронза плита ўғирлаб кетилди. Айбдорлар топилгани йўқ».

Кейинги парчани келтиришдан аввал баъзи изоҳларни бериб ўтишга тўғри келади. Муҳтарам газетхонлар, ёдингизда бўлса, «Гангиш» мақоласида Э. А. Дидоренконинг область газетасига берган «Боши берк кўчадан...» сарлавҳали мусоҳабаси хусусида гап борган эди. Бу ерда ҳам «Огонёк» ўзига содиқ қолган — жуда «усталик» билан кўчирмалар олган. Бироқ ўша мусоҳабада бутун республикага машҳур кишиларнинг исмшарифлари келтирилиб, уларга чайқовчи, миллатчи, «ялмоғиз ови» бошлиқлари деган тамғалар босилгани ҳақида заррача эслатиб ўтилгани ҳам йўқ. Газеталар «душман қиёфаси»ни аниқ кўрсатиб берган ва уларни тилка-пора қилиб ташлашга даъват этган ўтган йиллар бисотидан олинган усул. Ҳуқуқий давлат сари борилаётган ҳозирги пайтда шундай йўл тутиш мумкинми, ахир?

А. Головков талқин қилганидек, генерал ёқмай қолгани учун эмас, балки одамларни чиндан ҳам ёмонга чиқаришга урингани, жиноятчиликка қарши олиб борган кураши самара бермагани сабабли республикани тарк этишга мажбур бўлди, «Бироқ шу пайт Фарғона водийсидаги воқеалар бошланиб кетди, — деб ёзади «Огонёк». — Буни қарангки, Эдуард Алексеевични жиноятларни текшириш бўйича бирлашган оператив штаб бошлиғи этиб тайинлашди...»

Тўғрисини айтганда, Фарғонада генерал бу ерга ҳукумат комиссияси, СССР Ички ишлар министрлиги ва прокуратураси раҳбарлари, кўпдан-кўп оператив бўлинмалар етиб келганидан кейин пайдо бўлди. Шундай экан, авж олган алангани умуман тошкентлик генералга бўйсунмайдиган одамлар ва хизматчилар ўчиришди. Республика Компартияси Марказий Комитетининг Фарғонадаги ишлар ҳолатини текшириш бўйича комиссиялари, Марказий Комитет бюроси, ундан кейин эса Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Фарғона область партия комитети пленумлари Ички ишлар министрлиги ҳамда унинг собиқ бош оператив ходими «фолбинлиги»дан бехабар қолдилар. Бунинг устига ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларининг барча раҳбарлари шаънига улар керакли пайтда муносиб даражада бўлмаганликлари рўй-рост айтилди. Биргина Э. А. Дидоренко ўз лавозимини тарк этгани йўқ. Тўғри, у бошқалардан фарқли ўлароқ турли-туман нашрлар ёрдамида кароматчи қиёфасини яратиб олишга улгурди. Ҳимоянинг энг яхши воситаси ҳужум эканлигини яққол намойиш этди. Фарғона фожиалари бошланганидан кейин эса бу ишга у айниқса кўп куч-ғайрат сарфлади. Ваҳоланки, жиноятчиликка қарши кураш, марказий нашрларнинг махсус мухбирлари билан бўлган мусоҳабада бунчалик жон койитмаганди».

Булар очиқ хатдан олинган айрим кўчирмалар, холос. У умуман унчалик катта эмас, бор-йўғи газетанинг ярим саҳифасини эгаллаган, ниҳоятда лўнда ва аниқ тарзда ёзилган бўлиб, ҳамма нарса ўз ўрнига қўйилган. Хатда ҳис-туйғуларга ўрин берилмаган, балки пайғамбар ҳақидаги афсона қандай туғилгани таҳлил этилган.

Афсуски, «Правда Востока» республика газетасининг очиқ хатини «Огонёк»нинг барча муштарийлари ўқиш имконига эга эмаслар.

«Огонёк» мақоласи Ўзбекистондаги бирорта ўқувчини — пахтакордан тортиб министргача ҳеч кимни лоқайд қолдирмади. Чунки ҳар бирини «тишлаб» олмоқчи бўлган эди. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари И. А. Каримов КПСС Марказий Комитетининг сентябрь пленумида бу қалтис масалани четлаб ўтмагани бежиз эмас.

— Республикада бусиз ҳам қалтис бўлиб турган ижтимоий кескинликни чигаллаштираётган, мишмишларни тарқатаётган, турли миллатларга мансуб бўлган кишилар ўртасида ишончсизлик уруғини сочаётган (республикамизда эса юздан ортиқ миллат ва элатларнинг вакиллари яшамоқда) ўйламай-нетмай ёзилаётган бир ёқлама материаллар орасида «Огонёк» журналида эълон қилинган «Гангиш» мақоласидаги қўпол сиёсий қаллоблик қалбимизда айниқса қаҳр-ғазаб уйғотди, — деди у. — «Огонёк» журналининг муаллифлари ножўя иш билан биринчи марта ёки биринчи йил шуғулланишаётгани йўқ. Бугун улар ўз қилмишлари учун жавоб берадиларми, деб сўраш ўринли бўлади. Бундай мақолалар дард устига чипқондир. Буларнинг ҳаммаси Ўзбекистонда тўпланиб қолган анчагина кескин, етилган муаммоларни ҳал этишни енгиллаштирмасдан, аксинча кескинлаштиради.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Фарғона областидаги фожиали воқеаларга кескин баҳо берди. Айбдорлар партиявий ва жиноий жавобгарликка тортилдилар, ҳозир ҳам тортилмоқдалар. Республикада шундай қатъий фикр қарор топган: айбдорлар ким бўлишлари, қайси миллатга мансуб эканликларидан қатъий назар, қаттиқ жазога лойиқдирлар ва шундай жазони оладилар ҳам. Токи табиатан ҳақиқий байналмилалчи, очиққўнгил, сахий қалб ва меҳмондўст бўлган ўзбек халқининг пок номига доғ туширишни ҳеч ким ҳеч қачон хаёлига ҳам келтирмасин. Ўзбек халқи ҳамма вақт барча совет халқларига чинакам дўст, биродар бўлиб келди ва шундай бўлиб қолади.

Т. МИРҲОДИЕВ,
таржимаси.

СПОРТ АХБОРОТИ

ЙИЛНИНГ ЭНГ ЯХШИ ФУТБОЛЧИСИ

Ҳар йили мавсум ниҳоясида спорт журналистлари ва шарҳловчилари ўртасида сўров йўли билан энг яхши футболчини аниқлаш анъанага айланган. Ўтган йил охирида яна ана шундай тадбир ўтказилди. «Футбол-Хоккей» ҳафталиги 26-маротаба уюштирган сўровда 162 спорт журналисти ва шарҳловчиси қатнашди. Уларнинг тўқсон нафари мамлакатнинг ўтган йилги чемпиони — «Спартак» (Москва) командаси капитани Фёдор Черенковни мавсумнинг энг яхши футболчиси деб баҳолади. 32 журналист унга иккинчи, ўн биттаси эса учинчи ўринни берди. Натижада Черенков жами 345 очко жамғариб, сўров рўйхатига киритилган бошқа футболчилардан анча ўзиб кетди. Шуни айтиш кифояки, у иккинчи ўринни эгаллаган клубдоши, ўтган йилги энг яхши дарвозабон Станислав Черчесовдан 173 та кўп очко тўплади. Учинчи ўринни киевлик динамочи Владимир Бессонов олди.

Сўровда ҳаммаси бўлиб 28 чарм тўп устаси тилга олинди.

КУЧЛИ ЎНЛИК

Республикамизда ҳам ўтган йил охирида кўпгина турлар бўйича энг кучлилар аниқланди. Тошкентлик баландликка сакровчи Радион Гатаулин бир овоздан мавсумнинг энг яхши спортчиси деб тан олинди. У ўтган йили кўпгина йирик халқаро мусобақаларда қатнашиб, юксак натижаларга эришди, Европа кубогини қўлга киритди. Жаҳон чемпиони ва рекордчиси, донецклик Сергей Бубка билан баҳсларда маҳоратли спортчи эканини исботлади.

Иккинчи ўринни жаҳонга машҳур Хадарцевлар сулоласининг иккинчи вакили Махарбек эгаллади. У кураш бўйича, халқаро, Бутуниттифоқ, республика мусобақаларида ҳар доим юксак поғонага кўтарилмоқда.

«Пахтакор» (Тошкент) командасининг иқтидорли ярим ҳимоячиси, ўсмирлар ўртасида жаҳон ва Европа биринчиликлари ғолиби Миржалол Қосимов кучли ўнликдан илк маротаба ўрин олди. У чиройли ўйинлари билан кўп сонли футбол ишқибозларини мамнун этди.

Тошкентлик сузувчи, ўтган йилги АҚШ очиқ чемпионати ғолиби Сергей Заболотнов, жаҳон биринчилигининг кумуш медали соҳиби Сергей Сирцов, симтўрда сакраш бўйича дунё чемпионатида олтин медаль билан тақдирланган Дмитрий Поляруш, шахмат бўйича халқаро мастер ва илк гроссмейстерлик балини олишга эришган Валерий Логинов, курашчи Аъзамжон Шокиржонов, боксчи, СССР кубоги учун ўтказилган баҳсларнинг кумуш совриндори, Югославияда «Олтин гонг» совринини қўлга киритган Алишер Аҳроров, опа-сингил хоккейчилар Марина ва Надежда Чегурдаевалар ҳам кучли ўнликдан ўрин олдилар.

ЎРТОҚЛИК УЧРАШУВЛАРИ

Шу кунларда мамлакатимизнинг уч командаси Шимолий Америкада меҳмон бўлиб турибди. Улар профессионал клублар билан ўртоқлик учрашувлари ўтказаяптилар.

Москва динамочилари айниқса яхши ўйнашаяпти. Улар дастлаб «Питсбург Пингвинз» клубини 5:2 ҳисобида енгган эдилар. Куни кеча Торонто шаҳрида шу номдаги командани 7:4 ҳисобида мағлубиятга учратишди.

МАСК хоккейчилари икки учрашув ўтказиб, биринчисини бой беришди, кейинги матчда эса ғалаба қозониб, мағлубият аламини чиқариб олдилар.

Москванинг «Крылья Советов» командаси эса ҳозирга қадар тўрт учрашув ўтказди. Коллектив икки матчни ютқазиб, бир баҳсни ғалаба билан якунлади, бир учрашувда рақиблари билан дуранг ўйнади.

АЁЛЛАР УЧУН

САОДАТНИНГ ҲУНАРИ

Жанубий Оламушук Жалолқудуқ районининг энг сўлим масканларидан. Адирлар этагидаги дов-дарахтлар посёлканинг ҳушёр соқчиларидек бир текис саф тортган. Миллий услубда қурилган уйларда қалби яратиш ва эзгулик ишқига тўла одамлар яшамоқда. Улар орасида шифокор Саодатхон Ўринбоева ҳам бор. Унинг номи район, областдагина эмас, балки қардош Қозоғистон, Қирғизистон ва Тожикистонда ҳам ҳурмат билан тилга олинади. Байрамларда эса қўлида шифо топиб кетган беморлардан қутловлар ёғилади.

...Кутилмаганда оила бошига кулфат тушди. Она кўз ёриш пайтида ҳаётдан бевақт кўз юмди. Ота бир этак фарзандлари билан бўзлаб қолди. Ушанда оиланинг энг катта фарзанди Абдували 14 ёшда, Саодатхон эса уч яшарлик қизалоқ эди. Ота фарзандларини оқ ювиб, оқ тарашга, кўнглини ўкситмасликка ҳаракат қилди.

Ўша пайтларда улар яшаётган ҳозирги Ленин номли колхозда ўрта мактаб йўқ эди. Шунинг учун Саодатхон ҳам опалари изидан район марказидаги Собир Раҳимов номли 1-ўрта мактабга қатнашга мажбур эди.

Худди кечагидек эсида. Дарё кўпригини сув оқизиб кетгани учун ўқувчилар кечувдан ўтишга мажбур бўлишарди. Саодатхон ҳам мактабга бир неча марта устбоши шалаббо бўлиб борганди...

Саодат ўнинчи синфни олтин медаль билан битиргач, ҳужжатларини Андижон давлат медицина институтига топширди. Барча кириш имтиҳонларидан муваффақиятли ўтиб, талабалар сафидан жой олди. Ўшанда 1964 йил эди.

Тиришқоқ қиз олий ўқув юртида иштиёқ билан билим олди. Устози, профессор Феруза Носировна Губайдулинадан илм сирларини ўрганди.

1970 йилда институтнинг даволаш факультетини битирган ёш мутахассис Жанубий Оламушук посёлкасидаги медицина-санитария қисмига ишга келди. Бу ерда беморлар дардига даво топишни, улар билан яқиндан мулоқотда бўлишни ўрганди. 1971 йили посёлкадан шифобахш шўрбулоқ топилиши муносабати билан Саодатхонни афсонавий Тбилиси шаҳрига курортология бўйича билим олишга юборишди. У бир нечта санаторий ва курортларда бўлиб, малака ошириб қайтди. 1972 йилдан буён эса область физиотерапия шифохонасида ишлаб келаётир.

— Ўтган давр мобайнида «Андижаннефть»га қарашли шифохона ва районимиздаги «Водник» санаторийсида бир-икки йилдан командировкада бўлганлигимни ҳисобга олмаса асосан шу ерда ишлаб келаяпман, — дейди Саодат.— Касбимни севаман. Мақсадим кишилар саломатлиги йўлида баҳоли қудрат хизмат қилиш.

Кишилар саломатлиги йўлида хизмат қилиш... Бу айтишга осон. Бунинг учун ҳар бир беморни синчиклаб кўздан кечириш, унинг кайфиятини кўтарувчи сўз айтиш, хуллас, ҳар кимнинг дардига қулоқ тутиш лозим. Касаллик варақаларини тўлдириш зарурлиги ҳақида гапирмасак ҳам бўлади. Аммо Саодатхон ҳаммасига улгуради. Вақт топиб, беморлар, айниқса кекса отахонлар ва онахонлар кўнглини кўтаришга интилади. Шифохона врачи барча хасталиклар ҳақида етарли тасаввурга эга бўлишлари даркор. Чунки бу ерда даволанаётган киши ҳар хил касалликлар билан оғриган. Бинобарин, улар учун бошқа ердан ҳар куни ҳар хил мутахассис чақиришнинг имкони йўқ. Саодатхон буни қалбдан ҳис этади. У ўз устида тинмай ишлайди. Медицина янгиликларидан мунтазам хабардор бўлиб туради.

Саодатхон Ўринбоеванинг иккинчи касби гинекологлик. Фарзанд кўрмаётган ва турли касалликлар билан оғриган аёлларга қўлидан келганча кўмаклашади.

...Икки ёш севишиб турмуш қуришди. Никоҳ тўйи куни ҳамма уларга бахт тилади, ували-жували бўлиш ҳақида истак билдирди. Аммо йил ўтди ҳамки орзиқиб кутилган фарзанддан дарак йўқ. У ерга бу ерга қаратган бўлишди. Натижа чиқмади. Маҳаллада миш-миш кўпайди. Қайнона-келин ўртасида гап қочди. Оқибат эр-хотин ажралишгача бориб етди. Аммо куёв севимли рафиқасидан ажралай деса, ўртада аҳди паймон, меҳру оқибат бор. Ажралмай деса, онаси: «Тирноққа зор қилдириб қўймайман», деб ўз сўзида қаттиқ туриб олган. Шу пайт куёвнинг ёдига Саодатхон Ўринбоева тушиб қолди. Шифокор икки ёш билан обдон суҳбатлашди. Анализларни кўздан кечирди. «Тиллахон фарзанд кўради!» деганда эр-хотиннинг кўзига олам чарақлаб кетгандай кўринди. «Раҳмат, доктор!» дейишди бараварига. Узоқ муолажадан сўнг Тиллахон она бўлди. Унинг қувончи чексиз эди.

...Фарғона областининг Қува шаҳридан даволанишга келган келин ҳам фарзанд кўрмаётганлигидан шикоят қилди. Ёрдам сўради. «Оиламиз бузилиш арафасида. Ҳаммаси фарзандсизликдан, — деди у кўзида ёш билан. Саодатхон унга тасалли берди. Муолажа буюрди. Кунлар ўтгач, аёл опаси каби қадрдон бўлиб қолган Саодатхон билан хайрлашиб, ўз юртига кетди. Орадан бир йил ўтгач, Қувадан қувончли хабар келди: «Раҳмат сизга, доктор! Она бўлдим. Ўғлимнинг исмини ҳақиқий умр баҳорим бошланганлиги деб «Наврўзбек» қўйдим. Бунинг учун сиздан умрбод миннатдорман. Ҳамиша соғ бўлинг».

Бундай дил сўзлари С. Ўринбоева шаънига жуда кўп айтилган. Бу катта бахт! Саодатхон оила бекаси, фаол коммунист ҳамдир.

...Ана кўчада Саодатхон Ўринбоева шахдам одимлаб бормоқда. У ўзини интиқ бўлиб кутаётган беморлари ёнига ошиқмоқда. Ҳадемай оппоқ халат кийиб олган Саодатхоннинг оддий, лекин завқли иш куни бошланади. Биз унинг хайрли ишларига ривож тилаймиз ва қўлларингиз асло толмасин, меҳри дарё шифокор, деймиз.

Х. АБДУРАЗЗОҚОВА.

Пайариқ меҳнаткашлари Янги йил арафасида муносиб совға олишди. Район марказида 1-поликлиника учун бино фойдаланишга топширилди. Шифо масканида болалар ва хотин-қизлар маслаҳатхонаси, физиотерапия бўлими ва замонавий тиббий асбоб-ускуналар билан жиҳозланган лаборатория мавжуд. 1990 йилнинг дастлабки кунларидан бошлабоқ қўли енгил шифокорлар, фидойи ҳамширалар кўтаринки кайфият билан аҳолига намунали хизмат кўрсатишга киришдилар.

СУРАТЛАРДА: 1. Шифокорлар (чапдан) Моҳира Алиқулова, Суннат Бердиев, Роҳила Акрамова, Қаюм Эшбоев ва Мақсуд Раҳмонов. 2. Поликлиника янги биносининг умумий кўриниши.

К. ТУРСУНОВ олган суратлар.

ҚАЕРДА, ҚАНДАЙ?

Юртимизга қишнинг иккинчи ойи ташриф буюрди. Далалар, қирлар, яйловлар, дарахтлар — бутун борлиқ оппоқ қор билан қопланди. Ер куррасининг бошқа минтақаларида ҳам шундайми? У ерларда об-ҳаво қандай?

Куррамиз шарсимон шаклда бўлганлиги учун қуёш нури унинг минтақаларига турлича таралади. Йил давомида зиё деярли тик тушадиган экватор атрофларидагина ҳар доим иссиқ бўлади. Бошқа ерларда эса об-ҳаво ўзгариб туради.

Шимолий ва жанубий қутбларга яқинлашган сари қуёш нурининг тушиш қиялиги орта боради. Мўътадил кенгликларда офтоб июль ойида уфқдан анча баланд кўтарилади, январда эса анча пастда бўлади. Шу боис бу ерларда жойлашган ўлкаларда йил фасллари: баҳор, ёз, куз ва қиш бирин-кетин алмашиниб туради. Қутбга яқин юртларда эса қуёш ёзда уфқдан баланд кўтарилмайди, қишда бир неча ойлаб кўринмайди. Шунинг учун бу ерларда йил бўйи совуқ.

Европа осмони январда булутли бўлиб, қор ёғади. Шарқий Сибирга қаттиқ совуқ тушса-да, қуёшли кунлар ҳам бўлиб туради.

Ҳиндистонда ҳаво иссиқ, осмон тиниқ, экинлар тез-тез суғорилади. Шоли айни шу ойда ўрилади. Январнинг иккинчи ярмида бодом гуллайди.

Африка саванналарида қурғоқчилик таъсиридан дарахтларнинг барги тўкилади. Яшил ўсимликлар қовжираб, қурийди. Ҳаммаёқда сукунат ҳукм суради, тирик ҳаётдан дарак йўқдек кўринади.

Ўрта денгиз соҳилларида, Осиёнинг жануби-шарқий қисмидаги субтропик ўлкаларда ўсимликлар кўм-кўк бўлиб ўсади, об-ҳаво илиқ ва нам бўлади.

Жанубий ярим шарда ёз фаслининг ўртаси. Жанубий Американинг Атакама ва Гра-Чако, Африканинг Намиб, Калахарида, Австралия чўлларида жазирама иссиқ, ҳарорат 45 даражага кўтарилади. Бразилия ва Африка жанубидаги саванналар ҳам иссиқ, ўсимликлар барқ уриб ўсадиган мавсум.

Т. МАҲМУДОВ,
табиатшунос.

Муҳаррир
А. Ғ. МУХТОРОВ.

«Қишлоқ ҳақиқати» «Сельская правда» газетаси редакциясининг коллективи редакция ходими Н. Юсупжоновага отаси
Собиржон ЮСУПЖОНОВнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»— «СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 32-56-21, 33-16-27-, 32-54-41, Масъул котиб, — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими — 33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими — 32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 33-54-33. 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими — 32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими — 32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Таржима бўлимлари — 32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

Р. — 03001. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Д. 1102. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12